

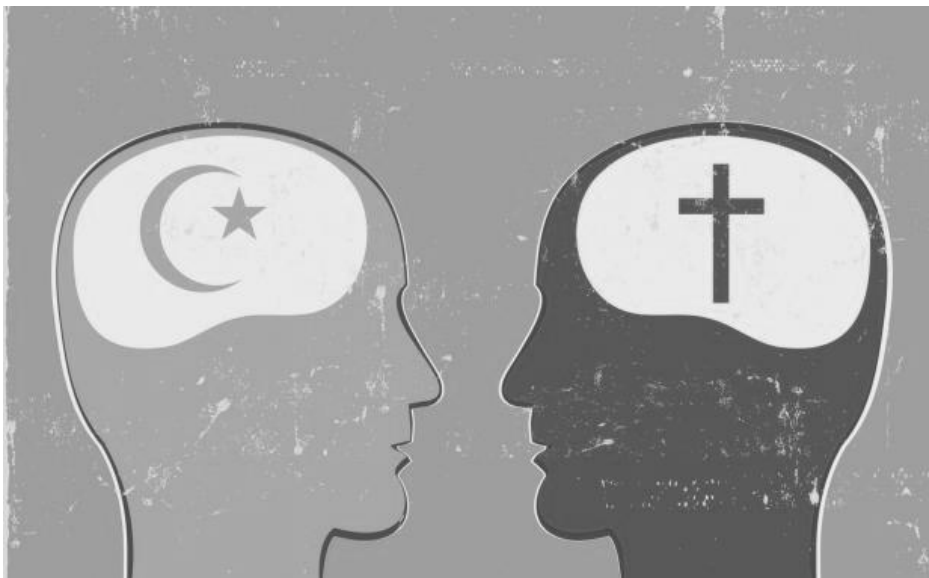
Examensarbete i Missionsvetenskap vid Lunds Universitet VT2010
Handledare: prof. Mika Vähäkangas
Framlagt vid missionsvetenskapens forskarseminarium 27 maj 2010
Opponent: Hans Olsson

LUNDS UNIVERSITET

Jesus är vägen, sanningen & livet, därför är islam...

Tankar kring islam & muslimer i studentrörelsen Credo Lund

Bild hämtad från <http://proudatheists.wordpress.com/2010/04/03/the-real-problem-with-religion/> 15 maj 2010

Elise Bertilsson
27/5 2010

ABSTRACT

”Jesus is the way, the truth and the life, therefore Islam is... - the view of Islam and Muslims in the student organization Credo Lund” is an inductive, quantitative interview-study. The purpose of the study is to investigate how a person, convinced of Christianity’s exclusivity when it comes to salvation, relates to and talks about Islam and Muslims. The material consists of interviews with four members of the evangelical student movement Credo Lund. The interviews focus on the interviewees’ ideas, attitudes and viewpoints on Islam and Muslims. In addition, the study gives an insight into some aspects and methods of short-term mission. Finally the results are interpreted within the theoretical framework of Edward Said’s *Orientalism*.

The main question, with sub-questions, that is answered is the following:

- How do members of Credo Lund perceive and speak about Islam and Muslims?
  - Is Islam viewed as a true religion, does it lead to salvation, can it teach us something?
  - How is the Koran as a holy scripture viewed, and what thoughts are there concerning Mohammad?

The research shows:

- That the level of knowledge about Islam was, by the interviewees themselves, considered low.
- That there, in spite of the low level of knowledge, are many speculations and thoughts about Islam as a religion, of which the majority are negatively charged.
- That this knowledge seems to be strongly influenced by the different contexts, often of short-term mission, that the interviewees have been active in.
- That many of the speculations and thoughts are circulating within Credo Lund, and are shared by a number of people within the movement.
- That these speculations and thoughts about are presented in such a way that they function as negative contrasts to Christianity.
- That one can state that these speculations and thoughts, interpreted within the framework of Edward Said’s *Orientalism*, say more about the members’ own ideas about Christianity and Christians than it does about Islam and Muslims.
- Some aspects of the methodology and goals of short-term mission.

Key words: Islam-Christian relations, muslims, short-term mission, Orientalism, exclusivism, evangelical Christians, Credo.

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	5
1.1 BAKGRUND & MOTIVERING	5
1.2 SYFTE & FRÅGESTÄLLNING	5
1.3 TIDIGARE FORSKNING	6
1.3.1 Attityder till islam i Sverige	6
1.3.2 Kristnas attityd till islam	7
2. AVGRÄNSNINGAR & MATERIALDISKUSSION	8
2.1 PROBLEMATIKEN PÅ OLIKA NIVÅER	8
2.2 VARFÖR EN INTERVJUSTUDIE PÅ ”FOLKLIG” NIVÅ?	9
2.3 VARFÖR ISLAM?	9
2.4 VARFÖR CREDO?.....	10
2.5 OM CREDO - HISTORIA & NUTID	11
<i>Credo Lund</i>	12
2.6 PROBLEMATISERING AV BEGREPP	12
2.6.1 Exklusivism.....	12
2.6.2 Muslimer eller islam?.....	12
2.7 MATERIAL & METOD	13
2.7.1 Intervjumetod.....	13
2.7.2 Min roll som intervjua.....	14
2.7.3 Etiska reflektioner.....	15
2.7.4 Valet av intervjupersoner.....	15
2.7.5 Intervjuerna	16
2.8 TEORETISKT RAMVERK.....	16
<i>Orientalism</i>	17
2.9 INTERVJUANALYS.....	18
2.9.1 Meningskoncentrering	18
2.9.2 Risken för en ensidig tolkning.....	19

3. RESULTAT	19
3.1 PRESENTATION AV INTERVJUPERSONERNA	19
<i>Jakob</i>	19
<i>Karin</i>	20
<i>Markus</i>	21
<i>Erik</i>	22
3.2 JESUS ÄR VÄGEN, SANNINGEN OCH LIVET – DÄRFÖR ÄR ISLAM.	23
<i>Korttidsmission</i>	23
3.3 ISLAM OCH KRISTENDOMEN	24
3.3.1 <i>Konversioner till kristendomen</i>	24
3.3.2 <i>Skilnader mellan islam och kristendom</i>	25
3.3.3 <i>Kristendomen, judendomen, och så islam. "Ju äldre desto bättre"</i>	27
3.3.4 <i>Islam växer i Sverige och Europa – konsekvenser för kristendomen?</i>	28
3.3.5 <i>Skilnaden mellan muslimer och islam</i>	30
3.3.6 <i>Faror med islam - tankar kring islams uppkomst</i>	31
3.3.7 <i>Muhammed</i>	33
3.3.8 <i>Koranen</i>	36
4. AVSLUTNING OCH REFLEKTIONER	38
4.1 <i>Sammanfattning</i>	38
4.2 <i>Resultatens validitet och representativitet</i>	38
4.3 <i>Islam som motidé till kristendomen</i>	39
5. KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING.....	42
5.1 KÄLLOR & BAKGRUNDSINFORMATION	42
5.2 ANFÖRD LITTERATUR	42
5.3 HEMSIDOR.....	44

1. INLEDNING

1.1 BAKGRUND & MOTIVERING

Hur förhåller man sig, som kristen, till de sanningsanspråk som finns inom andra religioner än den egna? Frågan är i allra högsta grad aktuell i ett mer och mer mångreligiöst Sverige.

I evangelikala kristna sammanhang hör vittnesbördet om hur en muslim omvänt sig och kommit till tro på den kristna, enda och sanna vägen till frälsning till vardagsretoriken. En ung kvinna, nyhemkommen från en missionsresa i Mellanöstern, gästar Credo Lund och vittnar för en uppmärksam publik om sina erfarenheter av evangelisation och lärjungaträning. Hon berättar att flera personer kommit fram till henne och sagt att det lyste om henne, och att hon utstrålade en intensiv glädje. Hon förklarar det starka ljuset med Kristus. Det var Kristus som lyste i henne, och ljuset blev så pass starkt i kontrast till det mörker som de människor hon mötte (muslimerna), levde i.¹ Betydelsen av att omvända, att ”göra Jesus Kristus känd, trodd, lydd och älskad”² - att missionera – betonas starkt. En god kristen vill med glädje sprida frälsningens budskap till alla människor.

Läser man under rubriken Mission på Svenska Kyrkans hemsida, finner man istället en hänvisning till det internationella arbetet med katastrofhjälp, bistånd och utlandskyrkan³. I dokumentet *Mission – identitet eller aktivitet?* från en av Svenska kyrkans konferenser, citeras KG Hammars ord om mission, där han beskriver det som ”en dialog där Gud i mig lyssnar efter Gud i dig. Gud samtalar med Gud och vi får lyssna.”⁴ I fråga om synen på vad mission är, hur, om och varför den skall bedrivas finns det stora skillnader mellan, och inom, olika kristna samfund i Sverige. En kristen talar brinnande om behovet av att muslimer kommer till tro på Kristus, en annan betonar dialog och sökande samtal mellan två troende.

Tankarna kring hur man som kristen bör förhålla sig till icke-kristna varierar både mellan och inom olika samfund. Hur talar man egentligen om islam i kristna sammanhang? Det är en fråga som länge fascinerat och intresserat mig, och den här uppsatsen kommer att utforska förhållningssätt och tankar kring islam inom en specifik kristen rörelse.

1.2 SYFTE & FRÅGESTÄLLNING

Syftet med denna uppsats är att nå en djupare förståelse för hur man i kristna sammanhang talar om och förhåller sig till icke-kristna religioner och sanningsanspråk. Vilka konsekvenser får ståndpunkten - att kristendomen är den enda sanna och möjliga vägen till frälsning – i fråga om attityder till andra religioner.

---

¹ Fältdagbok, 1.

² Credos hemsida, som läst den 2 december 2009.

³ Svenska kyrkans hemsida under rubriken ”Kyrkan i världen”, som läst den 2 december 2009.

⁴ *Mission – identitet eller aktivitet?* 2008, 6.

För att avgränsa och fokusera uppsatsen kommer jag att koncentrera mig på attityder inom studentorganisationen Credo Lund, samt specifikt titta på förhållningssätt till islam och muslimer. Frageställningen är: hur uppfattar, förklarar och talar medlemmar i Credo Lund om islam och muslimer? Jag kommer att ställa frågor som huruvida islam kan ses som en sann religion, om den kan leda till frälsning, lära oss någonting? Här blir det också intressant att höra hur man ser på Koranen som helig skrift, och vem man uppfattar att Muhammed var. Vilka attityder, berättelser och tankar framkommer kring islam, och vad de säger om intervjupersonernas relation till denna?

1.3 TIDIGARE FORSKNING

1.3.1 ATTITYDER TILL ISLAM I SVERIGE

I fråga om forskning och material kring den svenska allmänhetens attityder till islam är materialet stort, främst när det kommer till frågan om islamofobi⁵. Den första mer övergripande enkätundersökningen som rörde svenskars inställning till islam, ”Svenska attityder till islam”⁶, utfördes i SOM-institutets regi av Håkan Hvitfelt. Undersökningens slutsats är, i korthet, att ”svenskarna utvecklat en mycket negativ syn på islam och muslimer både i Sverige och utomlands”⁷ då så mycket som 65 procent av svenskarna har en ganska eller mycket negativ inställning till islam, mot endast 2 procent som anser sig ha en ganska eller mycket positiv bild av religionen.⁸

2004 publicerades, på uppdrag av Brottsförebyggande rådet och Forum för levande historia, den så kallade Intoleransrapporten: *Intolerans – Antisemitiska, homofobiska, islamofobiska och invandrarfientliga tendenser bland unga*.⁹ Detta var den första, mer omfattande svenska undersökningen av intoleransrelaterade frågor som förutom att beröra homofobi och antisemitism, även behandlade frågan om islamofobi och dessutom riktade sig till ungdomar.¹⁰ Två år senare kom en rapport som var tänkt att fördjupa och utveckla islamofobidelen av Intoleransrapporten: *Islamofobi – en studie av begreppet, ungdomars attityder och unga muslimers utsatthet*, skriven av Jonas Otterbeck och Pieter Bevelander, också den på uppdrag av Forum för Levande Historia.

Undersökningar har även gjorts inom ramen för de så kallade Integrationsbarometrarna, som är rapporter som mäter allmänhetens attityder och erfarenheter inom områdena rasism, främlingsfientlighet, antisemitism och islamofobi, och publicerades av integrationsverket årligen 2002-2007. I rapporten från 2007 ställs bland annat frågan: ”Finns det 2007 samma nivå av misstro och ovilja mot muslimer? Eller har

---

⁵ Islamofobi definieras på en rad olika sätt. I korthet: ”ogrundad fientlighet mot islam” Otterbeck & Belevander 2006, 9.

⁶ Hvitfelt 1991, 100. SOM står för Samhälle Opinion Medier, och är en undersökningsorganisation vid Göteborgs Universitet.

⁷ Ibid, 112.

⁸ Ibid, 100.

⁹ Intolerans, 2004.

¹⁰ Otterbeck & Bevelander 2006, 40.

allmänheten i Sverige fått en mer positiv inställning under året som gått?”¹¹ Man kommer till slutsatsen att när det kommer till indikatorn ”allmänt ogillande av muslimer” går attitydförändringarna under 2007 i negativ riktning.¹²

Då undersökningarna vittnar om höga intoleransnivåer, är det främst anledningarna till dessa som diskuteras i materialanalyserna. Vad beror de negativa attityderna på? Hvitfelt påpekar att graden av utbildning och inställning till de politiska institutionerna är de avgörande faktorerna i attitydfrågan, men att inget tydligt samband finns i fråga om politisk tillhörighet.¹³ Otterbeck och Bevelander kommer delvis till samma slutsats. De faktorer som visar sig ha ett tydligt samband med en hög nivå av intolerans är till exempel: låg utbildning och social klass hos föräldrar och känslor av samhälleligt utanförskap.¹⁴

1.3.2 KRISTNAS ATTITYD TILL ISLAM

Som vi sett finns det ett omfattande material av övergripande undersökningar som vittnar om svenskarnas attityder till islam, och vilka faktorer som är avgörande för dem. Men hur förhåller det sig med material som undersöker kristnas attityder till islam? Spelar det faktum att man anser sig ha en kristen religionstillhörighet någon roll i fråga om vilken attityd man har till muslimer och islam? I Integrationsbarometern från 2007 konstaterar man att, liksom i rapporten 2005, religiösa personer är mer negativa till musliminvandring än icke-religiösa.¹⁵ I Intoleransrapporten framkommer statistik som tyder på det motsatta: bland unga är de som uppgett att de har en kristen religionstillhörighet generellt sett mer toleranta än de som inte uppgett någon religionstillhörighet alls.¹⁶ Rapporten visar i och för sig också att de som anser sig vara troende kristna i högre grad utsätts för kränkningar än de icke-troende kristna.¹⁷ *Islamofobirapporten* nämner att det ”finns en ovilja inför islam inom delar av Svenska kyrkan och även frikyrkorna”¹⁸. Utöver detta intresserar sig inte av de nämnda rapporterna specifikt för frågeställningen om troende kristnas attityder till islam.

2009 kom boken *American Christians and Islam. Evangelical Culture and Muslims, from the Colonial Period to the age of Terrorism* skriven av Thomas Kidd. Det är en historisk genomgång av synen på islam inom konservativ amerikansk protestantism (evangelikalism). Kidd behandlar just den fråga som den här uppsatsen vill undersöka: vilka attityder har evangelikala kristna, övertygad om kristendomens exklusivitet i fråga om frälsning, till islam? Han skriver att de amerikanska evangelisternas syn på islam illustrerar de svårigheter som ligger i att vara en traditionell religion i en global och pluralistisk värld. Istället för att använda sig av nåd och barmhärtighet i mötet med islam, så har de agerat på ett sådant sätt att problemen förvärrats. Bokens åttonde kapitel, där Kidd går igenom evangelikala kristnas uttalanden och reaktioner mot islam efter

---

¹¹ Integrationsbarometern 2007, 51.

¹² Integrationsbarometern 2007, 55.

¹³ Hvitfelt 1991, 112.

¹⁴ Otterbeck & Bevelander 2006, 41.

¹⁵ Integrationsbarometern 2007, 55.

¹⁶ Otterbeck & Bevelander 2006, 44 och Intoleransrapporten 2004, 37.

¹⁷ Otterbeck & Bevelander 2006, 56.

¹⁸ Ibid, 19.

11 september 2001, har varit till stor hjälp i skrivandet av denna uppsats. I analysdelen kommer jag att ställa Kidds resultat mot mina egna, och se i vilken mån det finns liknande attityder bland evangelikala i USA och Sverige.

En svensk studie som kommer nära just denna frågeställning, är Kristian Steiners ännu opublicerade avhandling *Och vem är min nästa? – Bilden av islam och muslimer i Världen idag*. Det är en analys av den kristna nyhetstidningen *Världen idag* ledarsida, där Steiner beskriver hur islam och muslimer framställs på denna under 2006.¹⁹ Då boken skrevs, omnämnde tidningen sig själv som ”en fristående nyhetstidning med en allmänkristen profil”²⁰. Steiner gör dock en poäng av att stora delar av inflytandet över tidningen de facto kommer från *Livets Ord* i Uppsala och andra, teologiskt närstående trosförsamlingar. ”Studiens viktigaste resultat är”, enligt Steiner själv, ”...att tidningen *Världen idag* låter sin bild av islam och muslimer präglas av hotfullhet, våldsamhet, brist på modernitet och rationalitet samt av oföränderlighet.”²¹ I sin slutsats konstaterar han att muslimer framstår som en belastning i 88 procent av de artiklar som undersökts.²² Liksom Intoleransrapporten, SOM-utredningen och Integrationsbarometern visar också den, i huvudsak kvantitativa, studie av *Världen idag* som Steiner utfört att det är en schabloniserad och fördomsfull bild av muslimer som framträder. Vilka eller vilken bild av islam och muslimer framkommer i en kvalitativ, öppen intervjustudie av personer som befinner sig i en liknande trostradition som *Världen idag* läsare²³?

2. AVGRÄNSNINGAR & MATERIALDISKUSSION

2.1 PROBLEMATIKEN PÅ OLIKA NIVÅER

Min frågeställning, vilka konsekvenser ett exklusivistiskt förhållningssätt till kristendomen får på synen på och förhållningssättet till islam, går att angripa på minst fyra olika nivåer: på en politisk/historisk, på religiösa företrädares, på en akademisk, eller på en gräsrotsnivå. Vilka konsekvenser har ståndpunkten fått på ett politiskt plan, till exempel i stater där kristendomen varit nära sammankopplad med makten? Här skulle det röra sig om ett studium av till exempel konkreta lagar som utfärdats, eller handlingar utförts i den enväldiga religionens namn. En annan nivå skulle vara den av religiösa företrädare. Vilka konsekvenser anser religiösa företrädare att kristendomens exklusivitet i frälsningsfrågan har för synen på islam? Här skulle svaret på frågan sökas genom ett studium av uttalanden och läror, i form av till exempel predikningar och andra dokument riktade till företrädarnas församlingar. En tredje nivå är den religionsteologiska. Vad säger olika religionsteologers skrifter i frågan? Och en fjärde: gräsrotsnivån, eller för denna uppsats mer

¹⁹ Steiner 2009, 7.

²⁰ Ibid, 8.

²¹ Ibid, 166.

²² Ibid, 171.

²³ Steiner hänvisar till en läsarundersökning gjord 2004 som visar att 34% av *Världen idag* läsare är pingstvännen, 26% från trosrörelsen, 11% från Svenska kyrkan/EFS och 7% från EFK (Evangeliska Frikyrkan). Steiner 2009, 9. Samfund av vilka majoriteten klassas som evangelikala, och har bland annat bibeltrogenhet, kristuscentrering och fokus på mission gemensamt med Credo Lund.

passande uttryckt: den folkliga nivån. Vad finns det för åsikter och tankar, och hur talas det om frågan i det vardagliga, ute i församlingar? Av skäl som snart kommer anföras, kommer denna uppsats vara en studie som främst intresserar sig för detta.

2.2 VARFÖR EN INTERVJUSTUDIE PÅ ”FOLKLIG”²⁴ NIVÅ?

Tanken var först att endast göra studien på en rent teoretisk nivå. Att koncentrera mig på två olika religionsteologier, och jämföra deras respektive sätt att lösa frågan om kristendomens relation till andra religiösa sanningsanspråk. Det visade sig dock snart att mitt intresse låg i hur denna argumentation kan se ut i det verkliga livet, hos verkliga personer, aktiva i existerande kristna rörelser. Liksom David Westerlund konstaterar i sin artikel ”Relationer mellan kristna och muslimer i olika studieperspektiv”, så har den största delen av forskningen om polemik, alltså motsättningar mellan religioner, gjorts på skrifter av akademiskt utbildade teologer. Men att ”med tanke på mer folkliga religionsteologiers betydelse är det dock viktigt att dessa inte förbises i forskningen...”²⁵. Det kommer att vara just denna ”mer folkliga” religionsteologin som denna uppsats intresserar sig för. Främst för att det huvudsakligen är i sådana sociala sammanhang och gemenskaper som många kristna stöter på, plockar upp, och formar sina åsikter. När det kommer till studier på den nivån, skriver Westerlund att man med fördel kan använda sig av intervjuer. ”Intervjuer blir ännu viktigare när religionsteologiska attityder bland människor som inte är religiösa ledare fokuseras.”²⁶ Studien kommer alltså att vara en intervjustudie på denna nivå, med målet att undersöka hur snacket går kring andra religioner inom en specifik kristen rörelse.

2.3 VARFÖR ISLAM?

Att tala om attityder och argumentation i största allmänhet är dock alldeles för brett. Därför har jag för avsikt att fokusera på intervjupersonernas tankar kring, och förhållningssätt till en specifik icke-kristen religion. Det naturliga valet blev islam. För det första är islam påtagligt närvarande i det svenska samhället som den religion som, näst efter kristendomen, har flest anhängare i Sverige. För det andra talas det mycket om islam, framför allt i media, vilket gör det till en religion om vilken det finns många åsikter och uppfattningar. För det tredje är mission bland muslimer, och referenser till islam, vanligt förekommande inom många evangeliskt kristna rörelser.²⁷

---

²⁴ Westerlund 2002, 207.

²⁵Ibid. 206- 207.

²⁶ Ibid.

²⁷ Se till exempel Steinar 2009.

2.4 VARFÖR CREDO?

En möjlighet hade varit att på måfå leta upp individer som verkat kunna ha någonting att säga i relation till min frågeställning, och intervjua dessa. Men för att avgränsa studien, jag att koncentrera mig på intervjupersoner som är medlemmar i samma kristna rörelse. Denna rörelse behövde också vara någorlunda lättillgängligt, både geografiskt och socialt sett. Två frågor behövde därmed besvaras: (1) Inom vilken typ av kristen rörelse skall jag leta för att hitta personer med en tydligt exklusivistisk inställning till det kristna budskapet? (2) Var, inom denna rörelse, finns personer som på något sätt tänkt kring kristendomens relation till islam?

(1) En gren av kristendomen som är mer känd än andra för sin övertygelse och sina sanningsanspråk är den evangelikala. Där evangelikal syftar på att det är en protestantisk riktning inom vilken man förenar bibeltrogenhet med väckelsefromhet.²⁸ Paul Knitter beskriver i sin bok *No Other Name?* evangelikal kristendom och deras relation till andra religioner: ”Fundamentalists, Conservative Evangelicals, Ecumenical Evangelicals – all three groups hold to the primary authority of the Bible as the one absolute source of knowledge about God and the human condition [...] All three groups also proclaim the universal lordship of Jesus as the only savior of the world and the necessity of personal experience of his saving power. Finally, all three groups stress the necessity of mission, of witnessing the Lord Jesus to all peoples, so that all can come to salvation.”²⁹ Rörelsen skulle alltså med fördel vara evangelikalt inriktad.

(2) Var, inom själva rörelsen, är det lämpligast att leta? Ett kännetecken i dessa rörelser är just, som Knitter påpekar, fokuset på en viss typ av missionsarbete. Bibeln, Jesus och frälsningen står i centrum, och tanken på just Jesus, och därmed kristendomen, som den enda sanna vägen till Gud, är ofta motiveringen till varför man bedriver mission. Man talar om missionen som de kristnas uppdrag eller kall att göra alla folk till lärjungar: det finns bara en sanning, och de kristnas uppdrag och plikt är att göra den känd för alla människor. Personer som håller på med missionsarbete, i synnerhet utlandsmission, torde ha något att säga om kristendomens relation till andra religioner.

Den rörelse som visade sig passa bäst in på dessa kriterier var studentrörelsen Credo – Sveriges evangeliska student- och gymnasiströrelse, lokalt i Lund kallad Credo Lund. Credo är kända för sitt stora missionsarbete bland studenter, och för att det bland dess medlemmar är vanligt att man arbetat med missionsarbete utomlands. Rörelsens slagord, eller vision, ”Vi vill göra Jesus Kristus känd, trodd, lydd och älskad bland skolungdomar och studenter i Sverige”³⁰ ger en idé om dess profil. Man står på en tydlig biblisk grund.

---

²⁸ Religionslexikonet, 131.

²⁹ Knitter 1985, 77.

³⁰ Credos hemsida, under rubriken ”Vision”, som läst den 2 december 2009.

Under rubriken teologi på hemsidan kan man läsa om Bibeln att man ser den som ”den högsta och avgörande normen för människans tro och liv”³¹.

Credo Lund (1) står alltså i en evangelisk kristen tradition, och är (2) kända för att dess medlemmar ofta varit ute på någon form av missionsarbete, både på hemmaplan och utomlands. Min studie avgränsas därmed till personer som är eller har varit aktiva i Credo Lund och har erfarenhet av missionsarbete som utförts i en muslimsk kontext.

2.5 OM CREDO - HISTORIA & NUTID

Credo - Sveriges Evangeliska student- och gymnasiströrelse, har sina tidigaste rötter i det Kyrkliga Studentförbundet som grundades i Vadstena 1871. På den tiden var de starkt präglade av väckelseideal såsom betoningen av den personliga tron, tron på Bibelns auktoritet och mission. Under 1900-talet kom rörelsen att präglas mer och mer av s.k. liberalteologi där man kunde anse att, för att citera Credos egen historieskrivning: ”en kristen bekännelse är inte nödvändig för medlemskap”³². Detta gav upphov till en motströmning som hävdade behovet av en positivt bibeltrogen väckelserörelse. 1924 anordnade företrädare för denna proteströrelse det första nordiska mötet på biblisk grund i Sverige, och från detta möte räknar Credo sin födelse. Där bildades ”Svenska kommittén för nordiska studentmöten på biblisk grund”³³, som 1938 fick en mer organiserad form under namnet Sveriges Evangeliska Student- och Gymnasiströrelse (SESG). Bibelundervisning, förkunnelse och en tydlig kristuscentrering var, och är, rörelsens mest utmärkande drag.

1997 bytte man namn från SEGS till Credo - Sveriges Evangeliska student- och gymnasiströrelse. Internationellt samarbetar Credo med *International Fellowship of Evangelical Students, IFES*. Idag har de ca tjugo anslutna studentgrupper i Sverige. För att få vara en ansluten grupp måste man leva upp till Credos vision om att ”göra Jesus Kristus känd, trodd, lydd och älskad bland skolungdomar och studenter i Sverige”, genom gemenskap, bibelstudier, bön och evangelisation.

Under en period mellan 1946-1969 var Credo formellt sett knutet till Evangeliska Fosterlandsstiftelsen (EFS). Idag anser man sig tillhöra en evangelikal kristenhet, och har ett starkare erkännande som en fri rörelse inom Svenska Kyrkan (med viss betoning på Göteborgs stift), då man mottar ekonomiska bidrag i form av en delad rikskollekt.³⁴

---

³¹ Credos hemsida, under rubriken ”Teologi”, som läst den 2 december 2009.

³² Credos hemsida, under rubriken ”Historia”, som läst den 2 december 2009.

³³ Credos hemsida, under rubriken ”Historia”, som läst den 4 december 2009.

³⁴ Ibid.

CREDO LUND

Många av medlemmarna i Credo Lund idag har kopplingar till Göteborg, och delvis också Göteborgs stift. Man kan också se att flera sympatiserar med OAS-rörelsen³⁵, har kopplingar till Laurentiustiftelsen i Lund, och sympatiserar med det relativt nystartade nomineringsgruppen Frimodig Kyrka³⁶. Sammanhang och sammanslutningar som bland annat karaktäriseras av karismatisk väckelse, byggandet av *levande församlingar*, och fokus på gudstjänst och Bibelns auktoritet.

2.6 PROBLEMATISERING AV BEGREPP

2.6.1 EXKLUSIVISM

Begreppet exklusivism är hämtat ur religionsteologins värld. I kristendomens relation till andra religioner brukar man prata om tre olika förhållningssätt: exklusivism, inklusivism och pluralism. Exklusivism innebär att man håller fast vid att den egna religionen ger en mer fullständig sanning om vägen till Gud och frälsning³⁷, inklusivism; att man anser att alla människor kan nå Gud, men att ett visst element inom den egna religionen är det som över huvud taget möjliggjort frälsning, och pluralism; att även andra religioner kan vara likvärdiga vägar till frälsning.³⁸ Denna uppdelning av de olika förhållningssätten har varit föremål för omfattande diskussion och kritik. D’Costa hävdar till exempel hävda att pluralism i grund och botten är samma sak som exklusivism. Han talar om en liberal intolerans, och att pluralism i själva verket är den västerländska, liberala modernitetens exklusivism.³⁹ Då jag i denna uppsats använder termen exklusivism, syftar jag på det kristna förhållningssätt till andra religioner som innefattar en övertygelse om kristendomens (Bibelns och Jesus) exklusivitet gentemot andra religioner i fråga om frälsning.

2.6.2 MUSLIMER ELLER ISLAM?

Vad är det jag undersöker, attityder specifikt till muslimer eller till islam? Uppsatsen intresserar sig främst för attityder till just islam som religion, men det visade sig snabbt vara komplicerat att särskilja begreppen. Redan i en av de första intervjuerna valde intervjupersonen att göra en skarp distinktion mellan *religionen* islam och de *religionsutövande* muslimerna. Frågan fick därför relevans även för mina kommande intervjuer. I de efterföljande intervjuerna valde jag att, så långt som möjligt, hålla frågan öppen. I de fall då intervjupersonerna inte spontant gjorde distinktionen, bad jag dem att reflektera lite kring begreppen. Min

³⁵ OAS-rörelsen startade som RAF (Referensgrupp för Andlig Förnyelse i Svenska kyrkan), och bildades 1983 på Åh Stiftsgård i Ljungskile, Göteborgs stift. 1989 bytte de namn till OAS-rörelsen. Rörelsens huvudord är ”förnyelse, evangelisation och enhet på evangelisk luthersk grund”. De beskriver sig själva som en fristående karismatisk rörelse som har som mål att främja en andlig förnyelse som är ”förankrad i Ordet, balanserad och känslig för den helige Ande samt ger god frukt”. De vill tjäna Svenska kyrkans församlingar ”genom att hjälpa människor att återupptäcka: Bibelns sanning, böns kraft, nattvardens närvaro, en levande församlingsgemenskap och nådegåvorna till tjänst för Kristi kropp”. OAS-rörelsens hemsida, som läst den 9 april 2010.

³⁶ Se Frimodig Kyrkas hemsida.

³⁷ Stenmark gör en distinktion mellan dessa *teologiska exklusivister* och *logiska exklusivister*. Logiska exklusivister är de som hävdar att i mängden av olika religiösa föreställningar om Gud, den yttersta verkligheten, frälsning och om befrielse, så kan endast *en* vara sann (eller alternativt alla falska). Stenmark 2001, 67.

³⁸ Se till exempel D’Costa 2000, s. 20-21 och Stenmark 2001, 66-69.

³⁹ D’Costa 2000, s. 22

upplevelse var att möjligheten att göra skillnad på *religionen* (islam), och *utövarna av religionen* (muslimerna) underlättade för intervjupersonerna att sätta ord på sina åsikter och tankar, utan att därför behöva känna att de talade illa om muslimer som personer.

2.7 MATERIAL & METOD

Undersökningen jag kommer att genomföra är explorativ, eller upptäckande. Rosengren och Arvidson beskriver att man i den upptäckande undersökningsformen utgår från en kunskap som är ”vag och ofullständig”, och önskar ”bilda sig en uppfattning om fenomenet i sig, dess särart eller ’väsen’...”⁴⁰ Arbetet sker alltså induktivt, då jag inte utgår från någon särskild teori, utan först i efterhand drar slutsatser ur mitt intervju-material. Uppsatsens teoretiska ramverk, som presenteras nedan, tillkom först efter det att intervjuarbetet och analysen slutförts.

Det huvudsakliga syftet med uppsatsen är alltså i första hand att undersöka hur medlemmar i Credo Lund uppfattar, förklarar och talar om islam och muslimer? Först i uppsatsens avslutande diskussionsdel tar upp frågor om de framkomna attitydernas möjliga orsaker, och huruvida de kan bedömas vara positiva eller negativa.

Rosengren & Arvidson tar upp tre olika sätt att, i en upptäckande studie, få kunskap om det som skall undersökas. För det första att själv se och uppleva det i sin egen miljö, vilket till exempel kan ske i en deltagande observation, eller genom att vistas i de sammanhang som intervjupersonerna rör sig i. Ett annat sätt är att få någon att berätta om det i samtals- eller intervjuform. Och ett tredje, att läsa och bekanta sig med de olika former av dokument som finns kring det som skall studeras.⁴¹ Den här uppsatsen kommer att begagna sig av alla dessa tre, även om det huvudsakliga materialet utgörs av just intervjuer. Grundidén till uppsatsens frågeställning framkom under en deltagande observation. Under en period vistades jag i flera kristna sammanhang där man, i vart och ett, på olika sätt yttrade sig om islam. Då jag bestämt mig för att fokusera på just Credo Lund, besökte jag deras lokal, och deltog vid två tillfällen i deras veckovisa tisdagsträffar. I samband med detta började jag också att studera rörelsens hemsida, för att hitta för frågeställningen relevanta fakta, och skapa mig en bättre uppfattning om rörelsens profil och inriktning. Intervjuerna är dock det material som är centralt för undersökningen, och från vilket jag utgår i min framställning och analys.

2.7.1 INTERVJUMETOD

---

⁴⁰ Rosengren & Arvidson 2001, 89.

⁴¹ Ibid, 95.

Syftet med mina intervjuer är att få kunskap om hur intervjupersonerna talar om, och vilka attityder de har till islam. Det är av vikt att intervjusituationen är öppen, så att personerna får en chans att berätta fritt och lyfta fram det som de själva anser vara viktigt. Samtidigt krävs ett visst mått av *fokusering*⁴², då studien också har vissa på förhand formulerade frågeställningar. En intervjuform som uppfyller dessa krav är en halvstrukturerad livsvärldsintervju⁴³. Intervjuformen är öppen, men man använder sig av en intervjuguide med teman och förslag till frågor.⁴⁴ Själva intervjuformen beskrivs av Kvale som en intervju där man ”söker förstå teman i den levda vardagsvärlden ur undersökningspersonens eget perspektiv”⁴⁵. Den är också kvalitativ. Dess mål är inte att generera reproducerbara fakta, utan syftar till att få en uppfattning om intervjupersonernas egen *livsvärld*,⁴⁶ och vilken *mening*⁴⁷ man lägger i olika begrepp och centrala teman inom denna. Vilken mening har islam i den kristna livsvärld som intervjupersonen befinner sig i? Intervjun kommer alltså att vara öppen såtillvida att jag ber intervjupersonen tala fritt kring sin relation till islam och olika grundläggande delar inom islam. Den är också delvis styrd, då jag vill att det sker utifrån hennes kristna övertygelse och sitt missionsarbete. Intervjuguiden blir en hjälp i att ställa frågor, och sätter de informella ramarna för samtalet. För att undvika att styras av mina egna förutfattade meningar är det viktigt att jag som intervjuare försöker jag att vara så öppen och förutsättningslös som möjligt. Här använder jag mig av vad Kvale kallar medveten *naivitet*⁴⁸. Det vill säga att jag försöker vara öppen för nya perspektiv, åsikter och infallsvinklar som jag inte från början väntat mig eller tagit med i min intervjuguide.

2.7.2 MIN ROLL SOM INTERVJUARE

Som intervjuare och undersökare går jag in i intervjusituationen med en rad förutfattade meningar och förväntningar. Vissa är jag fullt medveten om, andra inte. Det finns en risk att dessa leder till en selektiv perception, där ”vad man uppfattar av ett budskap bestäms bl.a. av de förväntningar man har på budskapet”⁴⁹. I och med att jag tidigare var känd för många inom rörelsen, var mina förutsättningar för att ses som någorlunda objektiv och opartisk i min roll som intervjuare mindre. Intervjuareffekten: att intervjuare och intervjuperson har ömsesidiga förväntningar på motpartens beteende, värderingar, frågor och svar, kan resultera i att intervjuvaren blir snedvridna.⁵⁰ Många gånger kom jag på mig själv med att misstänka att intervjupersonen medvetet pratade runt vissa teman eller försökte dölja någonting. Tydliga indikationer på att jag faktiskt förväntade mig en viss typ av svar. Detta blir viktigt i det efterföljande

---

⁴² Kvale 2009, 46.

⁴³ Ibid, 43.

⁴⁴ Kvale 2009, 45.

⁴⁵ Ibid, 43.

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ Ibid, 45.

⁴⁸ Ibid, 46.

⁴⁹ Rosengren & Arvidson 2001, 161.

⁵⁰ Ibid.

analysarbetet. Jag kommer därför att försöka vara extra uppmärksam på mina egna värderingar, och när så behövs, påpeka subjektiviteten när det kommer till tolkning och analys av resultaten.⁵¹

På grund av risken för en alltför selektiv perception och intervjuareffekten hade jag bestämt mig för att, när jag så ansåg det vara nödvändigt, i intervjuens början, vara öppen med min egen hållning i de olika frågor som skulle beröras. Detta visade sig emellertid inte vara nödvändigt. Snarare blev det aktuellt att kontinuerligt påpeka min vilja att verkligen förstå, få kunskap om, och insikt i hur de (intervjupersonerna och Credo Lund) resonerar och tänker. Här kom den tidigare nämnda så kallade *medvetna naiviteten*⁵² väl till pass.

2.7.3 ETISKA REFLEKTIONER

För att intervjupersonerna skulle känna sig trygga med att tala öppen om sina tankar och åsikter, var jag noga med att påpeka att intervjuerna var frivilliga och anonyma. Intervjupersonerna blev informerade om att de när som helst kunde avbryta sitt deltagande, och att endast de själva, jag och min handledare skulle få veta att intervjun ägt rum. Vidare fick de veta att inga namn eller annan information som kan kopplas till dem personligen kommer att publiceras, varför jag använder fingerade namn i redovisningen. Jag bad även om tillåtelse att få spela in intervjuerna, med hänvisning till mitt dåliga minne, och att inspelningarna endast skulle användas för eget bruk.

2.7.4 VALET AV INTERVJUPERSONER

Tre urvalskriterier för val av intervjupersoner har jag redan tidigare ställt upp: (1) intervjupersonen bör vara medlem i Credo Lund eller på något sätt ha en koppling till rörelsen, (2) vara eller ha varit kopplat till något slags missionsrelaterat arbete, och (3) anses ha en någorlunda genomreflekterad relation till islam. För att studien skall kunna göra anspråk på representativitet, kommer jag också att ta hänsyn till (4) om personen kan anses vara en så kallad *nyckelinformant*. Med nyckelinformant menas en person som har en speciell ställning inom den rörelse jag ämnar undersöka, och som ”förväntas kunna uttala sig om förhållanden som denne ingår i”⁵³. Då jag försökt avgöra huruvida en person kan anses vara just en *nyckelperson*, har jag tagit hänsyn till hur pass stort inflytande personen kan sägas ha på övriga medlemmar. Här har jag ställt mig frågor såsom: Har personen någon möjlighet att påverka terminsprogrammet? Är han/hon medlem i styrelsen? På annat sätt välkänd inom rörelsen? Har personen egen erfarenhet av mission eller av att tala om mission? Den ideala intervjupersonen har stor påverkansmöjlighet inom rörelsen, och är samtidigt ideologiskt genomtänkt och kan teologiskt och ideologiskt förklara och argumentera för rörelsens ståndpunkter.

---

⁵¹ Rosengren & Arvidson 2001, 33.

⁵² Kvale 2009, 46.

⁵³ Ryen 2004, 13.

Baserat på dessa urvalskriterier kan frågan ställas hur pass ”folkliga” intervjupersonerna i själva verket kan anses vara. Med tanke på att det är en studentorganisation, är flertalet medlemmar akademiskt utbildade. De intervjuade är dessutom några av de mer inflytelserika i lokalgruppen. Å andra sidan så är det just på en studentnivå som de rör sig, och dessutom inom ramen för en lokalgrupp. De kan inte anses vara några religiösa ledare i den bemärkelse Westerlund syftar på⁵⁴, och de befinner sig inte på den högre, nationella nivån (Credoakademin). Jag väljer därför att kalla nivån för just ”folklig”, och lägger då i ordets innebörd att den - i förhållande till den nationella - är mindre formell och mer formbar.

En annan möjlighet hade varit att använda en enkätundersökning där ett större antal medlemmar gavs chansen att delge sitt förhållningssätt och tankar kring islam. Detta hade kunnat ge en mer övergripande bild av den genomsnittlige credomedlemmens synsätt, och gett en indikation på huruvida det finns ett samband mellan nyckelinformanternas åsikter och medlemmarnas. Credo är en demokratiskt styrd organisation, med nyval av ordförande på terminsbasis. Jag vågar därför göra antagandet att de i demokratiska val framröstade representanterna, har åsikter som är någorlunda representativa för rörelsens medlemmar i stort.

2.7.5 INTERVJUERNA

Intervjuarbetet började med en så kallad pilotintervju. I denna intervju fick jag sedan tips om ytterligare personer, aktiva inom Credo Lund och med erfarenhet av mission till islam. För att personerna skulle känna sig så bekväma som möjligt, valde jag att utföra dem i en avslappnad miljö. En av intervjuerna ägde rum i rörelsens egna lokaler, de andra över en fika på ett lokalt, så gott som folktomt café. I intervjusituationen använde jag mig av en så kallad tratteknik.⁵⁵ Tekniken innebär att man inleder med att ställa mer allmänna och indirekta frågor, och sedan gradvis närmar sig de ämnen och frågor som berör uppsatsens syfte. Man går från det mer allmänna till det specifika. Jag inledde intervjuerna med att be intervjupersonerna berätta lite om den mission de varit ute på, vad som motiverat dem, och hur de upplevt den. På så sätt kom samtalet igång, och jag kunde koncentrera mig på lyssnandet, känna in situationen, och notera om det var några särskilda ord eller situationer som skulle vara värda att följa upp. Någonstans i mitten av intervjuerna berättade att jag särskilt intresserade mig för deras tankar kring islam, och bad dem att reflektera över detta. Ofta fanns det situationer eller teman ur missionsbeskrivningarna som på något sätt var kopplade till islam och gick att spinna vidare på.

2.8 TEORETISKT RAMVERK

Såväl förarbete som intervjuer och intervjuanalys utfördes helt utan tanke på att det sedan skulle föras in i ett teoretiskt ramverk. När dessa delar färdigstälts, var det dock omöjligt att förbise resultatens koppling till

---

⁵⁴ Westerlund 2002, 206-207.

⁵⁵ Kvale 2009, 146.

Edward Saids *Orientalism*. Uppsatsens teoretiska ramverk, mot vilket jag slutligen kommer att diskutera intervjupersonernas attityder, tankar och åsikter, är därför denna.

ORIENTALISM

Saids idé går, i korthet, ut på att det som sägs om Orienten i till olika texter, litteratur och forskning sällan handlar om Orienten i sig. Snarare fungerar det sagda som en motbild, en motidé, en motsatt personlighet och en motsatt erfarenhet till det västerländska, och har därmed bidragit till definitionen av Väst/Europa.⁵⁶ Orientalism beskrivs som ”ett sätt att tänka som grundar sig på en ontologisk och kunskapsteoretisk uppdelning mellan ’Orienten’ och (för det mesta) ’Västerlandet’”⁵⁷. Orienten är bara intressant såsom en utgångspunkt för det man själv vill argumentera för.⁵⁸

Said var litteraturprofessor, och i verket *Orientalism* är det främst litteratur som analyseras och kritiseras för sina stereotypa bilder av orienten. Hans teorier har dock använts i långt fler sammanhang än de litterära. Några av Saids begrepp är särskilt aktuella för uppsatsen; ideologisk geografi, västs *positionella* överlägsenhet⁵⁹, och *strategiske gruppering*⁶⁰ - begrepp som jag nu i korthet kommer att presentera.

Ideologisk geografi innebär, i detta fall, att väderstrecken öst och väst laddats med olika värden som står emot varandra.⁶¹ Till exempel att öst ses som mindre avancerat i förhållande till det mer välutvecklade väst. Västs *positionella* överlägsenhet har att göra med västerlänningens historiskt sett, men i vissa fall även nuvarande, unika möjlighet att forska om, missionera till, handla med, och på olika sätt vara närvarande på orienten. Något som dessutom skett, och sker utan ett påtagligt motstånd från dennas sida. *Strategiske gruppering* är ett metodiskt verktyg som Said använder för att studera auktoritet. Strategisk gruppering handlar om att ”analysera sambandet mellan texter och det sätt på vilket grupper av texter, typer av texter och även textgenrer vinner massa, täthet och referentiell makt sinsemellan och därefter i kulturen i stort”⁶².

Det sistnämnda begreppet kan behöva en viss fördjupning. Said menar att mycket av det som sägs och hävdas i olika skrifter och verk om orienten, hänvisar till och förlitar sig på redan nedskrivna, tidigare kunskap. Varje verk är således kopplat till den kontext det befinner sig i; till andra verk, till en viss publik, till institutioner och till Orienten själv, och så sätt reproduceras vissa idéer och attityder. Ju mer en föreställning eller idé reproduceras inom dessa institutioner, mellan personer i olika sammanhang, och i skrifter, desto mer styrka och auktoritet får dem.⁶³ Denna referentiella makt blir särskilt intressant i min studie. Till skillnad från Said studerar jag inte litterära texter och kontexter. Däremot är jag i kontakt med ett

---

⁵⁶ Said 1978, 64.

⁵⁷ Ibid, 65.

⁵⁸ Ibid, 88.

⁵⁹ Said 1978, 71.

⁶⁰ Said 1978, 87.

⁶¹ Se även Ambjörnsson, 1994.

⁶² Said 1978, 87.

⁶³ Said 1978, 87.

sammanhang (och indirekt flera sammanhang) och en kontext, i vilken dessa olika texter och tankar rör sig och används. Därför kommer jag vara uppmärksam på huruvida det, intervjupersonerna emellan, händer att man refererar till liknande exempel, skrifter eller idéer. Samt i vilka sammanhang man plockat upp och reproducerar dessa idéer. ”När allt kommer omkring är orientalismen ett system för att citera verk och författare.”⁶⁴

Att, tolka det intervjupersonerna säger utifrån orientalismen, innebär alltså att i första hand se deras uttalanden om islam, muslimer, och de muslimska länder de missionerat i, som motidéer till det egna, kristna, västerländska, och svenska. Det som sägs om islam och muslimer, säger i själva verket mer om intervjupersonernas egna bilder av kristendomen och kristna. Det innebär också att söka efter dessa texter som Said talar om, och spekulera kring om, och i så fall hur och var de vunnit auktoritet och referentiell makt. Tillämpningen av det teoretiska ramverket kommer under rubriken ”avslutning och reflektioner” som ett sista, mer teoretiskt steg *efter* själva intervjuanalysen.

2.9 INTERVJUANALYS

På grund av intervjusituationernas mycket öppna karaktär, blev samtalen och berättelserna personliga och spännande – men också av väldigt olika karaktär. Även svaren på de frågor och teman som jag på förhand formulerat varierade kraftigt. Vissa tog sig an frågorna direkt, och hade långa utläggningar, medan det var andra som genomgående hade svårt att formulera sina svar. Att intervjupersonerna och intervjusituationerna var väldigt olika varandra får oundvikligen konsekvenser för den efterföljande analysen. Innan analysdelen finns därför korta beskrivningar av intervjupersonerna, lite om deras förhållningssätt till kristendom och mission, samt något om hur jag uppfattade intervjusituationen. På grund av intervjuernas olika karaktär, analyserar jag en intervju i taget och i sin helhet, för att sedan, i ett andra steg, titta på eventuella gemensamma drag dem emellan.

2.9.1 MENINGSKONCENTRERING

I arbetet kommer jag att använda mig av *meningskoncentrering*⁶⁵, som innebär att man i korta och enkla formuleringar sammanfattar innebörden i intervjupersonens yttranden. Analysen sker i fem steg. Jag börjar med att läsa och lyssna igenom intervjun för få en helhetskänsla. I nästa steg letar jag rätt på så kallade ”meningsenheter”⁶⁶, ställen där intervjupersonen berättar eller beskriver någonting. Till en början ser jag till att markera alla dessa meningsenheter, för att först i nästa steg avgöra vilka som är relevanta för frågeställningen och inte. Meningsenheterna delas sen in i olika teman baserade på vad de handlar om, till exempel ”relationen mellan Koranen och Bibeln”. Avsikten är att arbeta induktivt. Syftet är att upptäcka

---

⁶⁴ Said 1978, 92.

⁶⁵ Kvale 2009, 221.

⁶⁶ Ibid.

vilka tankar och attityder som finns, snarare än att bekräfta en på förhand formulerad teori, varför allt som sägs om islam i intervjuerna av vikt. När meningsenheterna är lokaliserade är det dags att se hur de svarar på frågan som tas upp i uppsatsens frågeställning: hur uppfattar, förklarar och talar intervjupersonen om islam? I meningsenheterna söker jag efter svar på underfrågorna: är islam en sann religion, kan den leda till frälsning, lära oss någonting? Hur ser man på Koranen som helig skrift, vem var Muhammed? Vilka andra berättelser, kopplade till islam, framkommer och vad säger de om intervjupersonernas relation till denna?

2.9.2 RISKEN FÖR EN ENSIDIG TOLKNING

Materialet är redan delvis styrt, utifrån vilka frågor jag valt att ställa och inte ställa i intervjuerna. Också i den efterföljande analysen finns en risk för det som kallas *tendentiös subjektivitet*⁶⁷, alltså att jag som forskare bara lägger märke till sådant som stöder min egen uppfattning. Det är därför eftersträvansvärt att jag även redovisar yttranden som inte tycks passa in, eller inte stöder min egen uppfattning om hur intervjupersonen borde svara. På så sätt eftersträvas en *perspektivisk subjektivitet*⁶⁸, som är en öppenhet inför att en text, beroende på vilka frågor man ställer till den och vilket perspektiv man utgår ifrån, kan komma att betyda en rad olika saker.

3. RESULTAT

Vilka attityder, berättelser och tankar om islam kom fram i mina intervjuer? Dessa fyra Credo Lundmedlemmars erfarenheter och spekulationer kring ämnet islam skall nu redovisas och kommenteras i en analysdel. Kapitlet inleds med en presentation av varje intervjuperson och intervjusituation. Tanken är att man som läsare skall få bekanta sig något med de olika intervjupersonligheterna, veta något om deras bakgrund, kontext, uppfattning av kristendom och mission, för att sedan ha detta med sig under den fortsatta läsningen.

3.1 PRESENTATION AV INTERVJUPERSONERNA

JAKOB

Jakob är sedan länge medlem i, och känner sig hemma i Credo Lund. Han har, under flera år, hållit på med mission i organisationen Ungdom med Uppgift⁶⁹. Han har dessutom själv varit med och både lett och

---

⁶⁷ Ibid, 228.

⁶⁸ Kvale 2009, 228-229.

⁶⁹ UMU, eller Youth With a Mission som är det internationella namnet, är en missionsorganisation som organiserar kort och långtidsmission för unga. På Restenäs, ett av deras center, hemsidor kan man läsa att "Ungdom med Uppgift, UMU i Restenäs är ett träningscenter för mission. Vi fokuserar på att mobilisera, träna och sända ut missionärer till onådade folkgrupper i världen". UMU Restemäs hemsida, som läst 15 april 2010.

startat upp missionsprojekt på olika platser i världen. Erfarenheterna kommer från både i kortare och längre projekt, bland annat i länder där majoriteten av befolkningen är muslimer.⁷⁰ Jakob berättar att han är uppväxt i en kristen familj, och har varit kristen så länge han kan minnas. Men det verkliga engagemanget kom inte av erfarenheter ur Svenska Kyrkan, som han ofta uppfattade som torr och tråkig. Det väcktes av vistelser på sommarläger i SEGS (numera Credo) regi, och växte under konfirmationslägret och den kommande tiden i Credo Lund och Evangelisk Luthersk Ungdom⁷¹. Jakob har, liksom många i Credo Lund, även kopplingar till Laurentiüstiftelsen⁷² i Lund. Jag fick uppfattningen av, och den bekräftades senare i intervjun av Jakob, att han inte tänkt särskilt mycket kring sin relation till islam. Intervjun varade i ca 60 min. Vid flera tillfällen uppfattade jag det som att han, mitt under sina förklaringar, själv blev förvånad, kom på och insåg saker som han inte tidigare tänkt på. Många av svaren är därför framtänkta i stunden⁷³, spekulativa och spontana - vilket gör dem desto mer intressanta.

För Jakob är missionsarbetet viktigt av flera anledningar. Han är övertygad om att kristendomen är *sanningen*, och berättar att tron har betytt mycket för honom, till och med förändrat hans liv. Därför, säger han, har ”alla folk rätt att få höra det här budskapet”⁷⁴. Han hänvisar sedan till Jesu missionsbefallning att göra alla folk till lärjungar och betonar att det i evangeliet finns samhällsförändrande krafter. Genom Bibelns undervisning kan ett helt samhälle förändras, både materiellt och andligt sett.

KARIN

Karin har sina kyrkliga rötter, liksom Erik och Markus, i Göteborgstrakten. Efter ett år på en bibelskola, också den belägen utanför Göteborg, åkte hon ut på flera kortare missionsresor. Hennes aktivitet i Credo Lund var större när hon var yngre, men hon går fortfarande dit ibland. Hon nämner flera gånger att hennes syn på mission förändrats och utvecklats mycket under och efter de år hon varit aktiv.⁷⁵ Vår intervju varade ca 50 minuter. Hon är mycket försiktig, och jag får intrycket av att hon är rädd för att säga någonting som kan låta dumt eller dömande.⁷⁶ Många av frågorna har hon inte svar på, och de svar hon ger är mycket diplomatiska och försiktiga. I analysen av Karins svar har jag försökt att lägga extra fokus på att uppfatta vad som sägs mellan raderna, i form av sättet hon reagerar, svarar eller inte svarar på frågor. Trots detta är, under många av rubrikerna i analysen, Karins bidrag mycket kortfattade.

---

⁷⁰ Intervju med Jakob 08.03.10, 1.

⁷¹ Fältdagbok, 1.

⁷² Laurentiüstiftelsen är en fristående studentbostadsstiftelse med kyrka inom Svenska Kyrkan. Stiftelsen är tydligt högkyrklig, och delar många av de värderingar som också finns inom OAS och Credo. Stiftelsen ligger, ideologiskt sett, nära Sankt Ansgar i Uppsala.

⁷³ Se till exempel Intervju med Jakob 08.03.10, 7.

⁷⁴ Intervju med Jakob 08.03.10, 1.

⁷⁵ Intervju med Karin 26.02.10, 2. Karin nämner till exempel att hon innan tänkt att mission varför en speciellt utvald grupp, men att hon idag har ett större perspektiv på vad det kan innefatta.

⁷⁶ Intervju med Karin 26.02.10, 6-7.

Liksom Jakob var hon ute med Ungdom med Uppgift, och har även arbetat på ett av deras träningscenter under ett par år.⁷⁷ Två av resorna har gått till länder där en stor muslimsk befolkning finns. När Karin talar om mission, talar hon nästan uteslutande om *konkreta* erfarenheter. Hon berättar att de fokuserat på barn och ungdom, varit i en del bönegrupper men mest undervisat i engelska och varit runt på barnhem och lekt.⁷⁸ Hennes drivkraft är att människor skall få lära känna Jesus, men också att stötta, uppmuntra och hjälpa.⁷⁹ Jag får uppfattningen att Karin är den som, av de fyra intervjupersonerna, minst ser på mission som att omvända och predika det kristna budskapet, och mer på att tjäna och vara till hjälp.

MARKUS

Markus är väl förtrogen med, aktiv och engagerad i Credo Lund, och har liksom Erik och Karin, kopplingar till Göteborgs stift. Utanför Credo är han också mycket aktiv i OAS-rörelsen, och talar entusiastiskt om behovet av en andlig förnyelse i Svenska Kyrkan⁸⁰. Lovsång, bön och konkreta manifestationer av Guds kraft i form av demonutdrivningar och helande är lite av det som han saknar i svenskkyrkliga sammanhang. Markus behöver aldrig tänka efter länge för att hitta svar på mina frågor, och ger intrycket av att verkligen veta och vara övertygad om vad han pratar om. Han använder sig gärna av liknelser, exempel från egna och andras erfarenheter, och bibelställen för att förklara vad han menar. Vår intervju varade i ca 60 minuter.

Markus har varit ute och missionerat på olika platser, såväl i Sverige som utomlands, bland annat med organisationen *Mission SOS* – för de onådade folken⁸¹.

Det som kännetecknar en evangelikal syn på mission är mycket att den handlar om Jesu försoningsdöd, det är korscentrerat, med utgångspunkt från Bibeln att Bibeln innehåller Guds ord till *alla* människor, sanningen för *alla* människor, Jesu försoningsdöd är *för* alla människor, och så tänker jag också.⁸²

Markus talar också om vikten av att manifestera konkreta bevis på Guds kraft i form av demonutdrivning och helanden i Jesu namn. Tankar som rimmar väl med den karismatiskt präglade OAS-rörelsen. En liknelse som återkommer i intervjun är mission som ett inbjudningskort till Gud. Att missionera är att ”dela med sig av det här inbjudningskortet som Gud vill ge till alla människor, att liksom ’välkommen till mig, hos mig finns livet...’⁸³. Liknelsen kommer troligen från *Mission SOS*, där det är vanligt att man, som en del av missionen delar ut konkreta inbjudningskort till de predikningar och dramer som man uppträder med, och

---

⁷⁷ Ibid, 1.

⁷⁸ Ibid, 1-2.

⁷⁹ Ibid, 4.

⁸⁰ Fäلتdagbok, 1.

⁸¹ *Mission SOS* är en del av den internationella Pingströrelsen och beskriver sig som ”en missionsorganisation som arbetar med kampanj-mission, med ett starkt fokus på de onådade folkgrupperna i världen.” Mission SOS hemsida, under fliken ”om Mission SOS”, som läst den 9 april 2010. De arbetar huvudsakligen i Etiopien, Indien och Bulgarien och Thailand, och använder sig av gatuevangelisation, dramer och predikningar inför stora folksamlingar.

⁸² Intervju med Markus 22.02.10, 12.

⁸³ Ibid, 2.

inom ramen för dessa också ”inbjuder till frälsning”⁸⁴. Han säger också att mission är ett visst sätt att leva, och refererar till Filipperbrevet 2 där det står att kristna skall vara som stjärnor som lyser i världen. Att inte berätta om Gud vore att undanhålla människor livet. De kristna har därför ett särskilt uppdrag som Markus illustrerar genom ytterligare en liknelse med ett brinnande höghus. Som kristen är den ens uppgift att springa in i det brinnande huset, knacka på så många dörrar som möjligt, och försöka rädda människor undan döden. Han säger att höghusliknelsen sammanfattar hans syn på det hela: att man gentemot andra livsåskådningar än den kristna ”behöver knacka och visa att det finns en räddning”⁸⁵. Markus vittnar också om sin egen väg till den kristna tron, och vilken otroligt stor roll den har spelat och spelar i hans liv. Erfarenheter som han gärna vill dela med sig av till andra.

ERIK

Erik har ett omfattande inflytande och är väldigt aktiv i Credo Lund. Han har mest hållit på med mission inom Sveriges gränser, men ställde gladeligen upp för en intervju. Detta var själva pilotintervjun, och samtalet varade i ca 120 min. Intervjun har en annan karaktär än de andra tre på så sätt att det var mindre fokus på islam. Därför har jag tagit mig friheten att inkludera Eriks perspektiv på de saker som han faktiskt uttalat sig om, varför han inte finns representerad under alla rubriker. Karaktäristiskt för intervjun var att Erik pratade utifrån Credo som organisation, och var oftast tydlig med att påpeka när det var hans egna åsikter, och när det var Credo Lunds. I detta stadium var inte uppsatsens syfte och frågeställning helt färdigt, utan de svar som Erik gav kom delvis att ligga till grund för utformningen av de följande intervjuerna. Eftersom jag sedan tidigare var bekant med Erik, valde jag att i denna intervju vara öppen med mina egna tankar och synsätt på saker. Då Erik inte själv missionerat i något muslimskt land, påpekade han att mycket av det han sa var rent spekulativt, och sådant som han hört andra berätta. Till stor del flöt intervjun på bra, men på vissa frågor – speciellt dem om islam – kändes det som att Erik blev obekvämt och inte riktigt visste om och hur han skulle svara. Även om berättelserna inte alltid är grundade i Eriks egna erfarenheter, är de intressanta att titta på, då de säger någonting om vilka historier och attityder som rör sig i organisationen.

Erik talar mest generellt om Credos förhållningssätt till mission, och refererar till den nationella hemsidan.⁸⁶ Han ser medlemmarna i Credo som delar av Kristi kropp, och som sådan har man möjligheten att påverka människorna i ditt respektive nätverk. Att missionera är, i korthet, ”att dela med sig av evangeliet om Jesus, om nåden till frälsning som finns genom honom, att Jesus är vägen till Gud...”⁸⁷. Credos roll i missionen, menar han, är att vara ett andningshål där man kan få uppmuntran, inspiration och kraft. ”Vi fokuserar inåt

---

⁸⁴ Se artikel i Mission SOS tidskrift *Segerrapport*: Elvelyck Stephanie & Elvelyck Daniel 2005-06, 5, 9.

⁸⁵ Intervju med Markus 22.02.10, 13.

⁸⁶ ”Jesus Kristus är världens ende Frälsare och rätte Herre. Han har gett sin kyrka uppdraget att genom evangelium göra alla folk till lärjungar och har utgjutit sin ande som utrustar med kraft och gåvor för detta. Varje lem i Kristi kropp har del i såväl uppdraget som utrustningen.” Credos hemsida, under fliken ”Teologi”, punkt 11, ”Missionen”, som läst den 9 april 2010.

⁸⁷ Intervju med Erik 09.11.09, 1.

för att kunna fokusera utåt liksom”⁸⁸. Av hans beskrivningar är mission att i Jesu namn hjälpa människor till en bättre levnadsstandard, och till en nära relation med Gud.

Efter att ha fått bekanta sig något med intervjupersonerna, följer nu redovisningen av undersökningens viktigaste resultat. Denna är indelad efter de olika teman som intervjupersonerna talade om. Min målsättning har varit att göra en så lättillgänglig och intressant framställning som möjligt, utan att för den skull göra avkall på materialtrogenhet eller redovisningen av viktiga nyanser och skillnader mellan intervjupersonerna.

3.2 JESUS ÄR VÄGEN, SANNINGEN OCH LIVET – DÄRFÖR ÄR ISLAM...

..därför är islam, ja vad är egentligen islam? En av undersökningens grundtankar var att intervjuerna skulle äga rum med personer som på något sätt hållit på med mission, helst mission till muslimer (se resonemang under rubriken ”Varför Credo”). Delvis för att detta skulle öka chanserna för att hitta personer med ett uttalat exklusivistiskt förhållningssätt till kristendomen - varför skulle man annars vilja omvända muslimer? Men också för att min föreställning var att en person med erfarenhet av mission bland muslimer, förmodligen skulle veta mer om, och ha ett mera reflekterat förhållande till islam. Så, visade det sig snart, var inte fallet. Trots att samtliga intervjupersoner, bortsett från Erik, hade erfarenheter av olika typer av korttidsmission i muslimska länder, var kunskapsnivån om islam låg. Vad en hög respektive låg kunskapsnivå om islam innebär är svårt att avgöra, men i detta fall var det intervjupersonerna själva som påpekade sina bristande islamkunskaper. Ett av de, för min del, mest förvånande resultaten var just detta: missionserfarenhet i muslimska länder är inte lika med kunskap om islam. Hur förklarar man detta?

KORTTIDSMISSION

Jo - fokus på intervjupersonernas missionsresor har varit att sprida det kristna budskapet, inte att ifrågasätta det eller föra en dialog.⁸⁹ Till exempel vittnar Jakob om en av sina resor med Ungdom med Uppgift, och säger att det är ”möjligt att man träffat på enstaka muslimer”, och att man på ett av ställena levde helt undercover, knappt pratade med några muslimer, och mest ”åkte vi runt till olika platser och bara bad”⁹⁰. Karin, som varit ute med samma organisation som Jakob, beskriver samma fenomen. Förberedelserna inför hennes första missionsresa handlade inte så mycket om att läsa på om landet eller religionen som att binda ihop teamet, sjunga lovsång och be tillsammans.⁹¹ För Markus, som varit ute med Mission SOS, bestod förberedelserna i att skriva predikningar, öva in olika dramer, läsa på om landet, be

⁸⁸ Ibid.

⁸⁹ På den amerikanska hemsidan www.shorttermmission.com, som erbjuder fler än 1500 korttidsmissionsresor från ca hundra olika organisationer, får man uppmaningen att, för att undvika självcentrering, ”Focus on what you saw God doing, rather than empassizing how you were changed”. Det är Guds syfte med resan som är det viktiga, inte det egna. Nielsen & Collins, som läst den 16 april 2010.

⁹⁰ Intervju med Jakob 08.03.10, 2.

⁹¹ Intervju med Karin 26.02.10, 5.

och fasta.⁹² Fokus i både missionsförberedelser och mission på plats har legat på individen, individens egen relation med Gud, och förmågan att vittna om denna.⁹³ Två av intervjupersoner uttrycker en medvetenhet om den problematik som finns när det kommer till korttidsmission. Att man inte är bekant med språket och kulturen eller har en vardaglig kontakt med människor är några av de saker man lyfter.⁹⁴ Trots detta är det främst i korttidsmission man har rört sig. Karla Ann Koll behandlar delvis detta fenomen i sin artikel ”Taking Wolves Among Lambs: Some Thoughts on Training for Short-Term Mission Facilitation”. Hon skriver att korttidsmissionärens definition av mission ofta är: ”sending active Gospel messengers into another culture”⁹⁵. Missionären är den aktiva parten, och människorna i det mottagande landet är passiva, blir predikade för, och kan sedan ta ställning till om de vill konvertera eller inte. Lär man sig någonting om det land eller det folk man skall missionera i, gör man det inte främst för att uppnå en ömsesidig utveckling eller lärande, utan för att på ett mer effektivt sätt kunna sprida *sitt* budskap. Hon exemplifierar genom ett citat från en erfaren korttidsmissionär som talar om sitt arbete: “I don’t need to know anything about the political situation there. I just want to help those poor people.”⁹⁶. Det är främst i denna typ missionssammanhang som intervjupersonerna har stött på och format de attityder de har till muslimer och islam.⁹⁷ Dessa bakgrundsfakta om kontexten för intervjupersonernas islamskunskaper är också en nyckel till hur de resonerar kring islams förhållande till kristendomen.

3.3 ISLAM OCH KRISTENDOMEN

3.3.1 KONVERSIONER TILL KRISTENDOMEN

Att samtliga intervjupersoner kommer att tänka på, och berättar om muslimer som konverterat till kristendomen, hänger troligtvis samman med sådant man tagit del av i denna missionskontext. Denna form av berättelser, och även konkreta möten med konvertiter, verkar vara vanligt förekommande inom till exempel UMU⁹⁸. Karin och Jakob berättar båda om att de hört talas om muslimer som drömmer om Jesus, och därefter konverterar.

---

⁹² Intervju med Erik 09.11.09, 3.

⁹³ På UMU:s hemsida kan man läsa om vad den missionsförberedande ”Lärjungaskolan” eller ”Discipleship Training” innebär: ”Lektionsdelen är 12 veckor med stort fokus på din egen relation med Gud.” UMU Restenäs hemsida, under ”Kurser” och ”Lärjungaskola-DTS”, som läst den 10 april 2010.

⁹⁴ Intervju med Markus 22.02.10, 3-4. Intervju med Karin 26.02.10, 2.

⁹⁵ Koll 2010, 96. De citerade personerna är Roger Peterson, Gordon Aeschliman, och R. Wayne Sneed.

⁹⁶ Koll 2010, 96.

⁹⁷ Se till exempel Intervju med Karin 26.02.10, 6.

⁹⁸ Till exempel så har YWAM (Ungdom med Uppgift) hemsidan GNN – God Network News (<http://godnetworknews.mypodcast.com>) där man kan ladda hem flera olika ljudklipp med vittnesbörd från muslimer som konverterat till kristendomen. Även Kidd konstaterar att ”Showing their continuing fascination with Muslim converts to Christianity, conservative American Protestants such as Vines have commonly relied on former Muslims for their information on the nature of Islam. Kidd 2009, 147.

Detaljerna har jag inte, men det är ganska vanligt sätt, när muslimer blir kristna är det ofta genom drömmar, och jag tror att Gud är rätt strategisk (skrattar), för att drömmar i arabisk kultur är något väldigt högt ansett, och det kommer i Koranen också.⁹⁹

Ingen av dem menar att konversionerna är oproblematiska, och man berättar också om de konsekvenser som de kan få för personerna i fråga. Markus berättar om vänner till honom, både i Sverige och utomlands, som blivit uteslutna ur sina familjer och hotade till livet, och menar att ”en del av det som står i Koranen kan leda till de här tankesätten och också ha de här konsekvenserna hos muslimer”¹⁰⁰. De före detta muslimer som ändå hållit fast vid kristendomen, beskrivs som lyckligare och säkra på sina beslut. ”Hos Jesus finns livet, där finns förlåtelsen, där finns friden, där finns kärleken, där finns det som livet handlar om. Islam har inte detta.”¹⁰¹ Islam bedöms med ögon som ser kristendomen som den enda och befriande sanningen. Man berättar om och gläds över de muslimer som kommit till tro på Jesus, och kritiserar starkt de tendenser som finns inom islam som man menar motarbetar individens vilja till konversion. Mer om vilka tendenser detta kan vara tas upp under rubriken ”Islam växer i Sverige och Europa – konsekvenser för kristendomen?”

3.3.2 SKILLNADER MELLAN ISLAM OCH KRISTENDOM

Vad är det då islam saknar, som gör det intressant för muslimer att konvertera till kristendomen? Svaret på den frågan leder oss in på nästa ämne som intervjupersonerna talade om, nämligen skillnaderna mellan kristendomen och islam. Islam, menar man, skiljer sig från kristendom i fråga om gudsbild, frälsningsvisshet, förlåtelse, Jesu roll, möjligheten till en nära relation med Gud och Guds förmåga att utföra kraftgärningar. En av intervjupersonerna talar också genomgående i termer av österländskt och västerländskt, där det österländska, arabiska/muslimska ställs upp som en motsats till det västerländska, mer utvecklade.¹⁰² Mest framträdande är ändå tankarna kring islams och kristendomens gudsbilder.

Den kristna gudsbilden beskrivs som präglad av närvaro, gemenskap och kärlek. Det är en Gud man kan ha en nära gemenskap med, som gärna förlåter, och genom Jesus har han garanterat de kristna liv och frälsning. Den kristna Guden beskrivs också som mäktigare än andra gudar, vilket bland annat visar sig i att han helar och driver ut demoner.¹⁰³ Islams bild av Gud, däremot, står i direkt kontrast till den kristna. Jakob säger om islams Gud att han är:

---

⁹⁹ Intervju med Karin 26.02.10, 6. Se också Intervju med Markus 22.02.10, 4.

¹⁰⁰ Intervju med Markus 22.02.10, 9.

¹⁰¹ Ibid, 12.

¹⁰² Karin talar om en missionsresa hon varit på, och beskriver skillnaderna mellan det land hon varit i, och det hon kommit till: ”[landet Karin kom till var] mycket mer västerländskt, även om man har den arabiska kulturen under ytan. Vi blev lite lurade till en början ’det är så västerländskt här’, men så har man ändå kulturen och normerna...” och att ”man strävade efter det västerländska och det europeiska, liksom att det var nånting som man ville ha. Ehm, men att man fortfarande hade sitt arabiska arv. Intervju med Karin 26.02.10, 1, 3.

¹⁰³ Intervju med Markus 22.02.10, 5.

ganska frånvarande, och det är rätt, han är rätt godtycklig på ett sätt, det är [...] upp till Allah liksom till slut om man skall komma till himlen eller inte, medans jag ser i Bibeln en Gud liksom som håller sina löften liksom.¹⁰⁴

Muslimerna som konverterat till kristendomen, påpekar han sedan, har berättat att Gud känns långt borta, men ”när de kommit till tro på Jesus känns Gud nära”¹⁰⁵. Godtycklighet, frånvaro och ovisshet är det som präglar den muslimska gudsbilden. I islam får man vänta och se vad som händer efter livet på jorden, medan man i kristendomen kan förlita sig på den frälsningsvisshet som Jesus ger.¹⁰⁶ Erik ger uttryck för samma tanke då han säger att ”man ber ett visst antal gånger, man gör vallfärden och botgöring och sådär, ehm, och sen får man hoppas på att vi kommer till paradiset. Men vissheten finns inte, tryggheten finns inte.”¹⁰⁷ Han hänvisar också till det kollektivtänk som finns inom islam, och att man på grund av detta inte har en personlig relation med Gud på samma sätt som i kristendomen. Karin sätter ord på liknande tankar. Hon säger att hon fått uppfattningen att ”utan att ha läst Koranen, hela Koranen i alla fall, så tror jag på en förlåtande Gud i större utsträckning än vad muslimer gör”¹⁰⁸. Muslimerna, menar hon, har också svårare att höra Guds röst.¹⁰⁹ Markus betonar att han och hans missionsteam arbetat mycket med ”att be för sjuka, be för demonbesatta, för i kraftgärningarna så liksom visar Gud att han är starkare.”¹¹⁰ Den kristne Guden visar, rent konkret, att han är mäktigast. Intervjupersonerna är alla överens om att Gud längtar efter att ha en relation med alla människor, och därmed också muslimerna.¹¹¹ För att kunna ha en personlig relation med Gud, ha frälsningsvisshet, menar man att muslimerna behöver Jesus.

Detta var några av de tankar kring skillnader mellan kristendom och islam som kom fram under intervjuerna. Beskrivningarna av islam och dess gudsbild kan nästan sägas fungera som en mörk bakgrund, gentemot vilken kristendomen och dess gudsbild lyser starkt och kärleksfullt. Varifrån kommer detta tankesätt? I missionsförberedelserna har man, under några månaders tid, fått fokusera på sin relation till Gud.¹¹² Det är också denna, och vad Gud och Jesus betyder för en, som man som kristen missionär vittnar om bland folk som man anser *inte* har uppnått denna relation. Närvaro och gemenskap ställs mot frånvaro, ljus mot mörker, relation mot icke-relation, synliga kraftgärningar och visshet mot ovisshet och förlåtelse

---

¹⁰⁴ Intervju med Jakob 08.03.10, 8.

¹⁰⁵ Ibid, 5.

¹⁰⁶ Intervju med Markus 22.02.10, 5.

¹⁰⁷ Intervju med Erik 09.11.09, 16.

¹⁰⁸ Intervju med Karin 26.02.10, 10.

¹⁰⁹ Ibid.

¹¹⁰ Intervju med Markus 22.02.10, 6. Också Erik vittnar om detta, och berättar hur han varit med när en av hans vänner helat en muslimsk kille under en s.k. gatuevangelisation. Intervju med Erik 09.11.09, 18.

¹¹¹ Karin säger, om muslimerna, att ”Gud längtar efter det folket” Intervju med Karin 26.02.10, 6. Erik förklarar vad en av hans vänner menar när hon talar om att det råder ett mörker bland muslimerna. ”Det finns många saker som är mörker som har sin gemensamma nämnare eller sitt ursprung i att det inte finns kunskap om gud och där det inte finns ett lärjungaskap till Jesus liksom och då är ljuset eller, missionen, en lösning på det.” Intervju med Erik 09.11.09, 12.

¹¹² Se beskrivningen av UMU:s lärjungaträning.

och kärlek mot godtycklighet.¹¹³ Är dessa tankar vanliga bland evangelikala kristna? Kidd lyfter fram uttalanden från framstående evangelikala amerikaner: "the Christian God encourages freedom, love, forgiveness, prosperity and health. The Muslim God appears to value the opposite."¹¹⁴ En annan konstaterade att man som muslim, kristen och jude refererade till samma Gud, men att "the religions disagreed profoundly about the attributes of God and Jesus."¹¹⁵ Ja, det är tankar som florerar. Vad med de demonutdrivningar och helanden som Markus, och delvis också Erik talar om? Min uppfattning är att många av dessa tankar och synsätt delvis kan härledas till OAS-rörelsen. När Markus talar om att OAS-rörelsen vill att Svenska kyrkan ska förnyas, syftar han på att den måste bli mer levande. Levande i bemärkelsen att man vill se mer lovsång, förbön och - liksom på Jesu tid – botande av sjuka och utdrivning av demoner. En mer levande tro är svaret både på Svenska kyrkans framtid, och på hur man bäst omvänder människor av andra religioner, däribland muslimer.¹¹⁶

I inledningen till sin bok om Amerikanska kristna och islam, hänvisar Kidd till Edward Said och orientalismen. "I believe that American Christians' views about Islam usually divulge more about American Christians than about any actual Muslims."¹¹⁷ En tolkning i Suids anda skulle lyda att intervjupersonernas sätt att beskriva den muslimska gudsbilden, i själva verket säger mer om hur man ser på den egna. Denna, liksom uppdelningen mellan öst och väst, främmande och välbekant. I förhållande till andra religioner är den egna, kristna tron den livgivande och korrekt. Att det man säger om islam ofta utgör en negativ kontrast till den positiva kristendomen är något som vi kommer se gång på gång i intervjupersonernas uttalanden. Det är därför också ett tema som, på lite varierande sätt, går som en röd tråd genom hela denna analys och som tas upp mer ingående i kapitlet avslutning/reflektioner.

Det vi sett nu är tankar och attityder som till största del rör sig på ett teologiskt plan . Men hur ser man på och förklarar relationen mellan muslimer och kristna rent historiskt? Vad var det som hände som gjorde att islam uppstod, och hur förklarar/bortförklarar man dess uppkomst?

3.3.3 KRISTENDOMEN, JUDENDOMEN, OCH SÅ ISLAM. "JU ÄLDRE DESTO BÄTTRE"¹¹⁸

David Westerlund skriver att "Evangelikala teologer och predikanter talar numera ofta om ett gemensamt judiskt-kristet arv. Islam uppfattas däremot snarare som ärkefienden."¹¹⁹ Judendomen, menar han, ses inte som en konkurrent till kristendomen i fråga om mission, det gör däremot islam. Två av intervjupersonerna,

¹¹³ Denna beskrivning av islams Gud återfinns även i annan evangelikal litteratur. Adam Goldsmith skriver i sin bok *Islam och Kristen Mission* att "En sann kristen hållning inför Gud präglas av tacksamhet, kärlek och tillbedjan...Som vi senare skall finna är islams Gud inte sådan. Han umgås inte med sitt folk på det intima sättet...För dem gäller det att böja sig för hans makt och auktoritet." Goldsmith 1982, 81.

¹¹⁴ Kidd 2009, 146. Uttalandet gjordes 2003 av Ted Haggard från National Association of Evangelicals, och var ett svar på att president Bush kallat islam för en fredlig religion.

¹¹⁵ Ibid. Detta uttalande kom från Dudley Woodberry, islamspecialist på det evangeliska Fuller Theological Seminary.

¹¹⁶ Fäلتdagbok, 1.

¹¹⁷ Kidd 2009, xii.

¹¹⁸ Intervju med Erik 09.11.09, 9. Erik uttalar sig om relationen mellan judendom, kristendom och islam.

¹¹⁹ Westerlund 2002, 202.

Jakob och Erik, valde att närma sig frågan om de historiska relationerna mellan kristendomen, judendomen och islam. Deras tankar reflekterar väl det som Westerlund beskriver. Kristendomen, påpekar de, har sina rötter i judendomen. Erik skrattar lite när han säger att han ibland kan tänka att ”kristendomen är ett dåligt plagiat av judendomen”, och förklarar vidare att ”Credo är ändå rätt villig att erkänna de brister som har gjorts i kristen tradition och kristen historia i förhållande till judendomen”¹²⁰. Islam, menar han, är för det första ointressant eftersom religionen rör sig utanför Credos auktoritetskällor (Bibeln).¹²¹ Trots detta är det också svårt, eftersom mycket av det som står i Koranen är i direkt polemik med Bibeln.¹²² Jakob är av samma åsikt, och säger att islam ”har inbakat i religionen en ganska stark polemik faktiskt mot kristendomen” och att islam kommer 600 år efter kristendomen och förnekar stora delar av det som judendomen och kristendomen står för.¹²³ Vidare försvarar han judendomen, och kritiserar han att muslimerna skrivit om stora delar av ”det som judarna anser vara sin historia”¹²⁴. Han berättar också om ett möte han varit med om, då han och vän ur hans missionsgrupp träffade två judar och två muslimer på ett café. De judiska killarna beskriver han som avslappnade och ”fascinerade över att jag trodde på deras gamla skrifter liksom”¹²⁵. Han tvekar lite, men berättar sedan att han minns muslimerna som mindre tillmötesgående och ”lite oförsonliga”, de ”körde på sin grej”¹²⁶. Berättelsen skulle kunna ses som ett exempel på hur Jakob också föreställer sig relationerna mellan de tre religionerna. Där judendomen och kristendomen är inbördes överrens, och islam är just lite oförsonlig. Kristendomen har sina rötter i judendomen, och därmed finns det också en relation. Återigen finns tendensen av att beskriva islam som främmande och avlägset, en religion som man inte riktigt vill eller har någon teologisk eller historisk anledning att befatta sig med.

Trots att islam, av förklarliga skäl, lyser med sin frånvaro i historisk mening, är religionen i allra högsta grad närvarande på andra sätt. Förutom de mötet som skett i missionssammanhang, är både Sveriges gator och media fulla av muslimer och referenser till islam. Hur förhåller sig intervjupersonerna till detta?

3.3.4 ISLAM VÄXER I SVERIGE OCH EUROPA – KONSEKVENSER FÖR KRISTENDOMEN?

Något av det första Karin kommer in på när det kommer till islam, är dess närvaro och utbredning i Sverige och Europa: ”[islam är] en väldigt stor religion [...] en växande religion, ehm, och den sprider sig väldigt mycket i Europa, vad innebär det liksom? Vad innebär det för Europa? Vad innebär det för Sverige?”¹²⁷ Intervjupersonerna delar uppfattningen eller känslan av att islam är en snabbt växande religion, och

---

¹²⁰ Intervju med Erik 09.11.09, 9. Viljan att erkänna de oförätter som kristna utsatt judar för i historien, och bejaka kristendomens judiska rötter, är numera vanligt inom evangelikal kristendom. Inte minst står man ofta på samma sida när det kommer till hur man ser på staten Israel. Westerlund 2002, 202. Se också Green, 2006.

¹²¹ Intervju med Erik 09.11.09, 10.

¹²² Ibid, 9.

¹²³ Intervju med Jakob 08.03.10, 3, 4, 13.

¹²⁴ Ibid, 3.

¹²⁵ Ibid.

¹²⁶ Ibid.

¹²⁷ Intervju med Karin 26.02.10, 6.

uttrycker en oro över att tillväxten sker på bekostnad av kristendomen. ”Moskéer byggs medan kyrkor läggs ned,”¹²⁸ konstaterar Jakob. Sett ur ett evangeliskt perspektiv, där den bästa av världar är den värld där alla är kristna, är detta självklart en oroande utveckling. ”Jag vet inte om det stämmer men liksom jag har till och med hört att det finns strategier, liksom att man vill islamisera, att det finns grupper som vill ehm, göra Europa muslimskt”¹²⁹. Jakob beskrev tidigare de samhällsförändrande krafter som kristendomen kan ha, och tycks tänka på samma sätt kring islam. Han, liksom Markus och Jakob, är dock inte säker på att islam skulle förändra samhället i en positiv riktning. En konsekvens kan till exempel vara att religionsfriheten inskränks, och det blir fler restriktioner mot kristna¹³⁰. Problemet, menar han, är inte islams utbredning, utan det klimat som råder i det sekulära Sverige och övriga Europa. Man bryr sig inte om sina traditioner eller kristna rötter, vilket kommer resultera i att islam får ”välla fram”¹³¹ bäst den vill. Jakob menar att Sverige saknar motståndskraft, och om vi hade varit mer kristna så hade islams närvaro varit ett mindre problem.¹³² I Jakobs fall handlar det mer om en uppgivenhet över det allmänna religiösa läget i Sverige och Europa, än en kritik av islam.

Markus går ett steg längre. Islams närvaro, menar han, har en tydligt negativ inverkan på det svenska samhället. Han återknyter bland annat till sin berättelse om muslimska konvertiter som uteslutits från sina familjer.

Jag tror att man, för att byta aspekt igen lite grann, [...] i Sverige lite grann inte riktigt inser farorna som islam ibland kan föra med sig. Med det vill jag inte liksom säga att alla muslimer bär något farligt med sig, men jag tror att det finns farliga aspekter som man inte riktigt räknar med. Jag tror att fundamentalistiska krafter påverkar på ett sätt som man inte riktigt räknar med och jag tror att man behöver vara mer vaken på det...¹³³

Jag ber Markus att utveckla detta med vilka faror han menar att islam kan föra med sig.

De som är påverkade av de mer våldsamma influenserna, där det blir liksom forcerade äktenskap, där det blir hedersrelaterat våld, där folk utesluts ur sina familjer, där det liksom är en väldigt skarp mur mot kristendomen.¹³⁴

---

¹²⁸ Intervju med Jakob 08.03.10, 10.

¹²⁹ Ibid.

¹³⁰ Ibid, 9-10. Jakob utvecklar inte vidare vad han menar med religionsfrihet. En vanlig tanke är dock att religionsfrihet är viktig främst för att muslimer skall ha rätt att byta religion - alltså att konvertera till kristendomen. Se till exempel Tunehags artikel ”Religionsfrihet åt muslimer”, där han skriver att det är ett problem att muslimer inte har friheten att lämna islam, utan då riskerar att straffas eller mördas, också i dagens Sverige. Tunehag, 2010.

¹³¹ Ibid, 11.

¹³² Se Kidd 2009, 81. Kidd citerar Elwyn Lee Means som menar att det inte är muslimernas fel att de inte konverterar till kristendomen, utan snarare ”a lack of Christian ’stewardship’” som är problemet.

¹³³ Intervju med Markus 22.02.10, 8. Också Jakob påpekar att det ”vore naivt att inte se kopplingen”, och syftar på att det inte är en slump att det finns militanta muslimer, med tanke på vissa av de texter som finns i koranen. Intervju med Jakob 08.03.10, 13.

¹³⁴ Intervju med Markus 22.02.10, 10.

Dessa fördomsområden; våld/hedersrelaterat våld, forcerade äktenskap och antikristna tendenser är områden som lyfts fram i såväl Steinars avhandling som Kidds bok och delvis också i Islamofobirapporten¹³⁵. Steinar och Kidd visar också att man i evangeliska sammanhang gärna pekar på hur naivt det är att tro muslimerna om gott.¹³⁶

Det är med en viss uppgivenhet och oro för kristendomens framtid som man talar om islam i Europa och Sverige. Det faktum att det är islam, och inte kristendomen som växer ses självklart inte som en positiv utveckling i intervjupersonernas ögon. Åsikterna varierar från att se det som oundvikligt men tråkigt, till en direkt fara för det svenska samhället.

Men närvaron av muslimerna *i sig* beskrivs aldrig som ett problem. Man är hela tiden noga med att påpeka hur mycket man älskar andra kulturer, att det är positivt med invandring, och att muslimer ofta är enormt härliga människor. Hur går detta att gå ihop?

3.3.5 SKILLNADEN MELLAN MUSLIMER OCH ISLAM

Kidd ställer sig, i inledningen till sin bok, frågan: ”How can a person uphold the truth of his or her spiritual beliefs while not demonizing other religions’ adherents?”¹³⁷ Gör intervjupersonerna detta? Ja, skulle jag säga, ett av resultaten i min undersökning utgör ett svar på den frågan: Det är enkelt att hålla fast vid sina exklusiva sanningsanspråk utan att demonisera anhängare av andra religioner. Tricket är att separera religionen från religionsutövarna, och låta sig nöjas med att demonisera religionen i sig.¹³⁸ Två av intervjupersonerna gör detta på ett särskilt tydligt sätt, då de betonar att det finns en strikt åtskillnad mellan muslimer och islam. Religionsutövarna, muslimerna, har man absolut ingenting emot. Faran, i den mån man talar om en sådan, ligger snarare i själva *religionen* islam.

”Jag tycker att det är jättekul liksom att det är så mycket muslimer liksom i Sverige”¹³⁹ säger Jakob och hänvisar till att Bibeln uppmanar oss att älska främlingen. ”De positiva delarna är den kultur som de för med sig. Jag tycker det är JÄTTEHÄRLIGT med olika kulturer!”¹⁴⁰ utbrister Markus. Både Jakob och Markus delar uppfattningen av att det är en skillnad mellan religion och kultur, islam och människan som är muslim. Karin, som vi skall se nu, intar en lite annan position. Hon konstaterar kort och gott att skillnaden mellan muslim och islam är samma som den mellan kristendom och kristen. ”Jag kan vara muslim för att jag är uppvuxen i ett muslimskt land, jag kan också vara muslim för att islam är min religion”¹⁴¹. Liksom i

¹³⁵ ”Islam och muslimer har diskuterats i samband med manlig omskärelse, kvinnlig könsstympning, religiös slakt, religiösa friskolor, religiös dräkt i det offentliga, hedersvåld, sharialagar, bygglov till moskéer osv.” Otterbeck & Bevelander 2006, 17.

¹³⁶ Steinar 2009, 160. Och Kidd 2009, 147. De citerade personerna är Mats Tunehag respektive Robert Spencer.

¹³⁷ Kidd 2009, xciii preface.

¹³⁸ ”Skillnaderna mellan det kristna västerlandet och det muslimska riket tolkades i första hand i religiösa termer, inte etniska.” Fazlhashemi talar om vilka faktorer som man, i olika tidsepoker i Europa, åberopat för att skilja mellan ”oss” och ”dem”. Fazlhashemi 2009, 178.

¹³⁹ Intervju med Jakob 08.03.10, 9.

¹⁴⁰ Intervju med Markus 22.02.10, 11.

¹⁴¹ Intervju med Karin 26.02.10, 10.

flera av hennes svar jämför hon med hur det ser ut bland kristna, och antar att det rimligtvis fungerar på samma sätt bland muslimer. Mer än så säger hon inte om saken.

Hur får Jakob ihop sin positiva inställning till muslimer med sin skepsis till islam? Han resonerar som följer. För honom är det självklart att de folk som han missionerar till är skapade av Gud. Deras djupaste identitet ligger i just det att Guds avtryck finns i varje människa. Också muslimernas *egentliga* identitet ligger just där:

deras djupaste identitet är inte muslimer [...]. Det [deras djupaste identitet] är det epitetet som Gud har satt på dem: som Gud har skapat dem, hans plan för de folken liksom hans tankar för dem och såhär å, å, visst sen har islam dykt upp, som jag inte tror då är en sann religion, som lett de här folken eller de här människorna bort. Eller i alla fall som inte har lett dem till sanningen.¹⁴²

Han utvecklar denna tanke och säger att ”islam ligger lite utanpå” och ”jag ser inte på dem som 100 % muslim liksom, utan det finns något djupare än islam hos en muslim såklart”¹⁴³. Ser man på svaret ur ett missionsperspektiv, kan man förstå varför det är så viktigt att sprida kristendomen. För att komma innanför det muslimska skalet, till det inre, det som är skapat av Gud, och som också gör att det är möjligt att ha en relation till Gud, behöver muslimerna Jesus.

Hur tänker Markus? Han motiverar åtskiljandet muslim/islam på ett lite annorlunda sätt. Han menar att det är själva *religionen* islam som, beroende på vem som tar till sig den och på vilket sätt personen gör det, kan öppna upp för tvivelaktiga beteenden.¹⁴⁴ Muslimerna i sig är det ingen fara med. Islam är alltså inte bara en identitet som ligger utanpå en människa, utan snarare en yttre kraft eller system som har makten att påverka människor på ett negativt sätt.

Genom att skilja mellan människan muslimen och religionen islam samt mellan yttre och gudomlig inre identitet, kommer man ifrån en direkt demonisering av muslimer. På så sätt får man ihop kritiken mot islam med omtanken för muslimer, och kan därmed också behålla den kristna människosynen att *alla* människor är skapade till Guds avbild. Dessutom har man motiverat den kristna missionen, då man ser Jesus som en förutsättning för att människor, och självklart också muslimer, skall kunna komma i kontakt med sitt inre, gudomliga ursprung. Men vad menar man karaktäriserar en religion som *inte* kan erbjuda sina anhängare ett sätt att få kontakt med Gud? Gick någonting fel, och i så fall vad?

3.3.6 FAROR MED ISLAM - TANKAR KRING ISLAMSK UPPKOMST

Som vi såg tidigare, konstaterade Steiner att tidningen *Världen idags* bild av islam och muslimer präglas av hotfullhet, våldsamhet, brist på modernitet och rationalitet samt av oföränderlighet (se under tidigare

¹⁴² Intervju med Jakob 08.03.10, 6.

¹⁴³ Ibid, 14. Markus gör en liknande åtskillnad då han säger att ”det är viktigt att skilja på personerna som tror på islam och islam” Intervju med Markus 22.02.10, 8.

¹⁴⁴ Intervju med Markus 22.02.10, 9. I en intervju med Ayoub Chibli, familjerådgivare på Islamic Center i Malmö, fick jag samma svar: att det är viktigt att skilja på islam och muslimer. Han menade dock att det var viktigt av motsatt anledning: islam är en perfekt religion, och muslimerna är ”bara människor”, och därmed de som gör fel. Samtal med Ayoub 25.02.10, 1.

forskning). Kidd visar också att många amerikanska kristna, efter 11 september-attacken, gjort liknande uttalanden och dessutom producerat böcker med sådana budskap.¹⁴⁵ Återfinns dessa tendenser också inom Credo Lund? Delar av intervjusvaren talar starkt för detta. Framförallt Markus, men till stor del också Jakob, talar om att det finns krigiska delar av religionen islam. Båda indikerar att detta, tillsammans med hur profeten Muhammed levde, kan ha gett upphov till en del av de våldsamma och tvivelaktiga beteenden som förekommer bland muslimer i världen. Erik, däremot, kommer inte in på dessa frågor, och inte heller Karin nämner explicit någonting av detta. Hon inleder med att säga att hennes bild av islam är neutral, men konstaterar också att hennes tid i UMU, sådant som man hört om al-Qaida, sett på nyheter och läst i tidningar är sådant som format den.¹⁴⁶ Här följer några exempel på sådant som kommit fram i intervjuerna.

”Ser man på hur islam startade så startade den med krig genom att Muhammed intog städer och överföll karavaner och jag tror att det kan sända vissa signaler som man bör vara vaksam på.”¹⁴⁷ Markus och Jakob talar om de fundamentalistiska krafterna som islam kan föra med sig (se under islam i Sverige och Europa), och härleder dessa till islams uppkomst och spridning. Man menar att denna var långt mer krigisk än den kristna, och att det därför inte är någon slump att det finns militanta muslimer.¹⁴⁸ Det faktum att våld begås i islams namn, kopplar man samman med att det måste finnas någonting i religionen som tillåter eller framkallar detta. Även om man visar en medvetenhet om de kristna korstågen, så betonar man att islam, *i jämförelse med* kristendomen, är en mer krigisk religion, och att Muhammed var mer krigiskt lagd än Jesus.¹⁴⁹ Återigen är det inte så mycket muslimerna, som någonting i islams grundläggande väsen som kritiseras. Och återigen får islam fungera som en mörk och krigisk bakgrund, gentemot vilken kristendomen framstår som ljus och mer fredlig. Markus fortsätter:

Muhammed gifte sig mer, ja hon yngsta var väl 9 år, eh, eller vad det nu var. Och jag tror faktiskt att den bild som Koranen målar upp av Muhammed, hur Muhammed levde alltså öppnar upp för och underlättar för en kultur av hedersvåld. Ehm, och det är jag rätt tämmerligen övertygad om, att den bild som Koranen ger på kvinnor och på liksom andra religioner och andra åskådningar kan öppna upp för de delarna.¹⁵⁰

Här lyfts hedersvåld, kvinnosyn och synen på andra religioner som exempel på konsekvenser som religionen islam och efterföljandet av profeten Muhammed kan föra med sig. En vanlig tanke? När det gäller Muhammeds relation till en 9-åring skriver Kidd att ”For many Christians, the possibility that Muhammad had sexual relations with a nine-year-old girl has provided salacious evidence used to denigrate

¹⁴⁵ Se kapitel 8, ”American Christians and Islam After September 11, 2001” i Kidd 2009, 144-164.

¹⁴⁶ Intervju med Karin 26.02.10, 5-7.

¹⁴⁷ Intervju med Markus 22.02.10, 8. Jakob säger att ”Islam spreads väldigt snabbt genom krig, medan kristendomen, [...] under en väldigt lång tid så spreds den på ett fredligt sätt. Eller den spreds inte med vapen, medan islam faktiskt spreds genom militär makt och sår.” Intervju med Jakob 08.03.10, 13.

¹⁴⁸ Intervju med Jakob 08.03.10, 13. ”Muhammed var en krigsförare, medan Jesus vände andra kinden till”.

¹⁴⁹ ”det här är kritik mot islam inte mot muslimer liksom men att eh, islam skulle jag på ett sätt vilja säga ÄR en mer krigisk religion än kristendomen.” Intervju med Jakob 08.03.10, 13. Och Intervju med Markus 22.02.10, 8.

¹⁵⁰ Intervju med Markus 22.02.10, 9.

the Prophet's character."¹⁵¹ Markus och Jakob drar det hela ett steg längre, och använder Muhammeds leverne på 600-talet som en förklaring till vissa muslimers våldsamma handlanden i världen idag. En ologisk koppling? Inte alls. Både Markus och Jakob har i intervjuerna beskrivit vilken enormt viktig roll kristendomen, och inte minst Jesus, har spelat i deras liv. Kristendomen har, via Jesus, kraft att påverka och förändra både människor och hela samhällen – varför skulle inte islam, via Muhammed, kunna göra detsamma? Finns det då brister i Muhammeds moral, har man också hittat en förklaring till de våldsamma och omoraliska handlingar som man uppfattar att muslimer utför.¹⁵² Muslimerna borde ju rimligtvis vara lika påverkade av Muhammed som de själva är av Jesus.

3.3.7 MUHAMMED

Vad mer har intervjupersonerna att säga om just Muhammed? Svaren varierar, men återigen på ett liknande sätt. Karin säger kort och gott att Muhammed ”är som muslimernas frälsare eller messias liksom, för dom.”¹⁵³ För henne var han möjligtvis en profet, medan det är bara Jesus som kan vara Herre eller Messias. Markus och Jakob har fler teorier. Även om man inte tycker sig veta så mycket, så spekulerar man gärna kring frågan om vem Muhammed var. En sanningssökare, en karismatisk person, en ledartyp och en man med stora idéer – är några av förslagen. Spekulationerna sker dock från det tydliga perspektivet att kristendomen är den enda sanningen, och att Muhammed och islam på något sätt måste förklaras.

Markus beskriver Muhammed som en sökare, en person med en längtan efter Gud som inte hittade rätt. Problemet var främst den kontext som Muhammed befann sig i, han träffade helt enkelt inte någon som kunde leda honom rätt. Troligtvis stötte han på kristna, konstaterar ändå Markus, men inte *rätt sorts* kristna, alltså kristna som kunde fungerat som bra förebilder.¹⁵⁴ Bristen i Muhammeds moral beskrivs i termer av en avsaknad av kristendom. Jesus utgör normen, den person som man som människa behöver söka, hitta och följa. Mycket av detta går att anknyta till Markus berättelse om hur han själv funnit en plats inom den kristna rörelse som han nu är aktiv i.¹⁵⁵ Hittar man inte Jesus, och det gjorde inte Muhammed, så är man vilsen, vilket kan yttra sig på olika sätt.

Jag är övertygad om att han inte hittade rätt. Hans liv tycker jag pekar på det, sättet att hantera sina fruar, att gifta sig med så unga, att gifta sig med så många. Att kriga och döda på det sättet gör att det inte är en person som attraherar mig.¹⁵⁶

Han fortsätter sitt resonemang och säger att ”jag hade önskat i alla fall att det inte hade blivit en ny religion, att islam inte hade uppstått” och att det hade ”varit gött om han [Muhammed] *inte* hade skapat islam”¹⁵⁷.

¹⁵¹ Kidd 2009, 148.

¹⁵² ”Även i koranen så är ju Jesus, lever ju Jesus bättre än vad Mohammed gjorde.” Intervju med Markus 22.02.10, 8.

¹⁵³ Intervju med Karin 26.02.10, 9.

¹⁵⁴ Intervju med Markus 22.02.10, 10.

¹⁵⁵ Fältdagbok, 1. Bland annat berättar Markus om två personer som hade en avgörande roll för honom när det kom till hans väg in i OAS-rörelsen. Innan han kom i kontakt med dessa personer så beskriver han sig själv som just vilsen, ledsen och utanför.

¹⁵⁶ Intervju med Markus 22.02.10, 10.

Varför det? Frågar jag. Jo, menar Markus, ”sanningen finns hos Jesus, i Bibeln, så är det alltid liksom tråkigt när människor inte hittar den sanningen”, så ”dels för hans skull där, dels för de människorna som han var med, och dels för de människorna som påverkas av islam idag”¹⁵⁸. Muhammed beskrivs i mycket negativa termer, då han vilselett människor och fört dem bort från kristendomen.

Muhammed var en ledartyp och ”en man med goda idéer, liksom stora idéer,”¹⁵⁹ säger Jakob och skrattar. Han påpekar dock att han inte vet mycket om Muhammed. Han fortsätter och säger att en radikal och ganska polemisk tanke vore att Muhammed faktiskt fick en uppenbarelse, ”att det hände någonting där i grottan, men det var inte av godo liksom, att han var påverkad av andra krafter liksom”. Varför? Jo, eftersom religionen ”slår specifikt mot vad som är vägen till evigt liv för människan [underförstått kristendomen]”¹⁶⁰. Efter att ha talat om idén om att det var ”andra krafter” som kom till Muhammed, är han noga med att betona att det bara är spekulationer. Muhammed kan precis lika gärna ha varit en vanlig man, en karismatisk ledartyp, en mystiker och en sanningssökare.¹⁶¹ Återigen är det på islams polemik mot kristendomen som kritiken bygger på. Det som explicit går emot kristendomen, själva kärnan i Jakobs liv, måste ju på något sätt vara fel. Genom att peka på att det var andra, onda krafter som inspirerade Muhammed har man hittat en logisk förklaring till varför islam, på många punkter, vänder sig emot för kristendomen centrala delar.

Dessa idéer som kommit upp, om Muhammed som en man med stora idéer och en ledare, men med en omoralisk karaktär, återfinns hos till exempel Samuel Zwemer. Zwemer var en amerikansk evangelist som beskrivits som ”the most influential American Christian missionary to Muslims of this time [början av 1900-talet], if not ever.”¹⁶² Han skall ha beundrat Muhammed för hans skarpa sinne, karismatiska personlighet, och naturliga ledaregenskaper. Samtidigt som han ansåg dessa stå i direkt motsats till Muhammeds omoraliska karaktär.¹⁶³ Tankarna känns igen i Jakobs intervjuvar. Också att hans gudsuppenbarelser härstammade från onda makter är tankar som känns igen från andra håll. Två ledande evangelikala ledare har i uttalanden sagt att: ”Muhammad was a ’demon-possessed pedophile”¹⁶⁴ och ”Muhammad had recieved his revelations from demonic forces.”¹⁶⁵. Om kristendomen är sann måste islam vara falsk, och demoniska krafter är förklaringen. Ingen av intervjupersonerna vet egentligen så mycket om islam, man spekulerar,

¹⁵⁷ Ibid.

¹⁵⁸ Ibid.

¹⁵⁹ Intervju med Jakob 08.03.10, 5.

¹⁶⁰ Ibid. Erik uttrycker en liknande tanke. Han säger att han är skeptisk till när *en* person kommer och får *en* stor uppenbarelse som anses vara den enda om Gud. ”Om så det är Joseph Smith som får sin uppenbarelse eller om det är Muhammed som har möten med en ängel ute i öknen. Det blir en liten varningsklocka i sig liksom.” Intervju med Erik 09.11.09, 10.

¹⁶¹ Intervju med Jakob 08.03.10, 5.

¹⁶² Kidd 2009, 58.

¹⁶³ Hubers 2004, 119.

¹⁶⁴ Kidd 2009, 147. Uttalande av Jerry Vines, f.d. ledare för Southern Baptist Convention.

¹⁶⁵ Ibid, 161. Uttalande av Joel Richardson, författare till *Antichrist: Islam's Awaited Messiah* (2006)

”har hört¹⁶⁶ saker, och försöker sätta ihop tankarna till en logisk bild av hur det kan förhålla sig. En bild som dessutom ska passa in i den kristna världsbilden. Men bilden rymmer inte bara negativa aspekter, intervjupersonerna har också en del positivt att säga om islam.

Markus är den enda som inte kan se någonting positivt med islam som religion, men hyllar däremot den kultur som muslimerna för med sig till Sverige.¹⁶⁷ Det är främst Karin och Jakob, de som mest varit i kontakt med muslimer via sin mission, som också har positiva erfarenheter av islam. Muslimer, uppfattar de, tar ofta sin tro på väldigt stort allvar, prioriterar bön, och har en syn på världen som liknar den kristna. Karin berättar att hon fått frågan vilken religion hon hade valt om hon inte varit kristen, och skall då ha svarat ”islam” med motiveringen att där ”finns en ganska tydlig struktur och man prioriterar bön”¹⁶⁸. Hon pekar också på den hängivenhet som hon menar att många muslimer har, då: ”[religionen är] inte bara någonting som jag väljer och som följer med mig lite så utan ’jag är muslim’, ’det är min övertygelse, mitt liv’, det kan vi också lära oss saker utav”¹⁶⁹. Kidd lyfter intressant nog ett liknande exempel, då han citerar boken *Prisoners of Hope* (2002), skriven av två kvinnliga kristna missionärer som satt fängslade i Afghanistan under en tid. “The women did commend Muslims for ‘their devotion to prayer and desire to be fully submitted to God,’ but the Afghans did not have saving faith.”¹⁷⁰ Också Jakob nämner bönen som ett gemensamt drag mellan islam och kristendom. Förutom det så talar han om några muslimska studiekamrater han haft, och säger att han delade deras moraliska tankesätt, och ”har mycket mer gemensamt med dem [de muslimska studiekamraterna] än vad jag har med sekulära svenskar”¹⁷¹. Han skulle inte säga att islam är en *helt* falsk religion, och liknar den vid en förfalskad sedel. ”En förfalskad sedel som är väldigt olik originalet är inte särskilt effektiv, men en som nästan, som är väldigt lik kan bli väldigt användbar.”¹⁷² Islam, menar Jakob, är ändå lik kristendomen på många sätt, om än en förfalskning. Han fortsätter sitt resonemang och säger att trots likheten så är muslimerna ”förda bakom ljuset, alltså att, av Muhammed då eller vad man ska säga, av islam”¹⁷³. Bönen, att be, gudsfruktan och att ta sin religion på allvar - sådant som man skattar högt som kristen – kan man också känna igen om positivt inom islam. Islam är positivt i den mån religionen bejakar sådant som också kristendomen bejakar, de delar av den ”falska sedeln” som trots falskheten liknar originalet. Alla tre reserverar sig dock, och säger att muslimerna, trots bön och gudsfruktan, ändå alltid är i behov av Jesus. Vattenstämpeln, eller det äkthetsbevis som avgör om

---

¹⁶⁶ Se till exempel Intervju med Jakob 08.03.10, 4, 5. Intervju med Markus 22.02.10, 4, 9, 11. Intervju med Erik 09.11.09, 33. Intervju med Karin 26.02.10, 6.

¹⁶⁷ På frågan huruvida det är bra med moskébyggen i Sverige svarar Markus tvärt nej. Moskéer hör inte till kulturen, utan religionen. Att bygga moskéer och koranskolor vore att ”ge ett falskt inbjudningskort [...] människor söker efter livet, men man finner inte livet i islam.” Intervju med Markus 22.02.10, 11.

¹⁶⁸ Intervju med Karin 26.02.10, 9.

¹⁶⁹ Ibid, 7.

¹⁷⁰ Kidd 2009, 144.

¹⁷¹ Intervju med Jakob 08.03.10, 4. Och Intervju med Jakob 08.03.10, 7.

¹⁷² Intervju med Jakob 08.03.10, 14. Tidigare i intervjun talar Jakob också om islam som en förvanskning av kristendomen. Intervju med Jakob 08.03.10, 3.

¹⁷³ Intervju med Jakob 08.03.10, 14.

sedeln (eller i det här fallet religionen) är brukbar, är alltså Jesus. Resonerar man likadant när det kommer till sin syn på Koranen?

3.3.8 KORANEN

Ingen av intervjupersonerna verkar, av förklarliga skäl, vara inlästa på Koranen.¹⁷⁴ Ändå hänvisar man, som vi sett tidigare, vid flera tillfällen till denna då man talar om islam eller muslimers sätt att tänka.¹⁷⁵ Å ena sidan ser man det som positivt att Jesus finns med i Koranen, på så sätt har man en ingångspunkt och en samtalsöppnare.¹⁷⁶ Å andra sidan reagerar man mot att Koranen inte ger en sanningsenlig bild av Jesus, och Markus, Jakob och Erik påpekar att mycket av det som står där går i direkt polemik mot kristendomen. Som exempel tar man upp att Koranen påstår att Gud inte har fött, och att Jesus varken dog på korset eller uppstod.¹⁷⁷ Förutom detta så har man relativt olika saker att säga om Koranen.

Jakob talar mest om de kristna idéer som Koranen vänder sig emot. Liksom han tidigare antytt, tycker han att det är uppenbart att islam går i polemik mot kristna tankar. ”Om jag ska gå riktigt långt kan jag nästan se det som en antireligion nästan mot kristendomen,”¹⁷⁸ säger han. Vi kommer inte in på frågan huruvida Koranen ändå kan rymma någon form av sanning, något som däremot Markus utvecklar. För honom är det självklart att det kan finnas sanning i Koranen, men en viss typ av sanning. ”När det står att ’Muhammed gjorde detta’ och så står det någonting Muhammed gjorde då har jag inga problem alls med att tro att det är sant, han gjorde det!”¹⁷⁹ Andliga sanningar, visa ord och kloka lärdomar kan också förekomma. Men, menar han,

Om man letar efter det som ger livet och det som ger det livet som vi är skapade till att ha, det som är det eviga livet så åter, hittar man inte det i Koranen, man hittar inte det i hinduiska skrifter, utan det hittar vi i Bibeln och det hittar vi hos Jesus.¹⁸⁰

Erik är lite inne på samma spår då han förklarar att ”Koranen har en del att säga, i någon form av allmänmänsklig visdom liksom, precis som kinesisk visdom faktiskt har någonting att förmedla liksom. Men jag tror inte att den har så mycket *kunskap* om Gud på det sättet”¹⁸¹. Varför inte? Jo, även om han kan se att Muhammed är inspirerad av de som han kallar ”de östkristna”, så menar han att Muhammed medvetet ”snickrar något väldigt eget”¹⁸². Han nämner också att han hört någon kalla Koranen för ”ett dåligt plagiat

---

¹⁷⁴ Se till exempel Intervju med Karin 26.02.10, 9.

¹⁷⁵ Se till exempel Karins tankar om drömmars roll inom islam, och Markus och Jakob om hur det som står i Koranen kan leda till våld.

¹⁷⁶ Intervju med Markus 22.02.10, 8. Intervju med Jakob 08.03.10, 7.

¹⁷⁷ Intervju med Jakob 08.03.10, 4. Intervju med Markus 22.02.10, 10. Intervju med Erik 09.11.09, 9.

¹⁷⁸ Intervju med Jakob 08.03.10, 4, 13.

¹⁷⁹ Intervju med Markus 22.02.10, 7.

¹⁸⁰ Intervju med Markus 22.02.10, 7.

¹⁸¹ Intervju med Erik 09.11.09, 9.

¹⁸² Ibid.

av Bibeln”¹⁸³. Ordet ”snickra” är intressant i sammanhanget. Liksom vi sett tidigare menar Erik att Koranen är ointressant, eftersom man från Credos håll ser Guds uppenbarelse som avslutad i och med Jesus och Bibeln.¹⁸⁴ I ljuset av den tanken, är det möjligt att Erik menar att Muhammed inte kunde ha mottagit någon ny uppenbarelse från Gud, och alltså fick nöja sig med att ”snickra” ihop islam av det virke som redan kommit i och med judendomen och kristendomen.¹⁸⁵ Att Koranen skulle vara ett dåligt plagiat av Bibeln liknar också Jakobs tanke om kristendomen som den äkta, och islam som den förfälskade sedeln.

Det är ändå bibelordet som är centralt för kunskapen om Gud, och stämmer det med bibelordet då är det ju bara bra liksom, men stämmer det inte med bibelordet så kan det inte vara sant liksom eftersom det är Bibeln som definierar vad som är sann kunskap om Gud. Det är nog ändå Credos bild av det.¹⁸⁶

Tanken på förekomsten av vishet inom andra religioner tas upp i en av de artiklar som finns upplagda på Credoakademiens hemsida. Peter Kreeft, filosofiprofessor vid Boston College, skriver att det finns goda skäl för kristna ”att studera andra religioner med det genuina hoppet om att hitta en djup vishet där” och fortsätter med motiveringen till varför: ”Vi känner till ljus på grund av mörker och fullständig tro genom bristfällig tro. Även om andra religioner inte har mycket att bidra med positivt, finns det mycket vi kan lära oss av dem i kontrast till kristen tro.”¹⁸⁷ Precis som Kreeft skriver, talar Erik, Jakob och Markus om en viss form av vishet i Koranen, men främst ser man det som står i kontrast till kristen tro.¹⁸⁸

Karin skall inte glömmas bort i sammanhanget. Hon svarar, kort och gott, att Koranen är muslimernas motsvarighet till Bibeln.¹⁸⁹ Kan den Jesus som man läser om i Koranen frälsa? Frågar jag och får svaret.

om Koranen ger en *sanningsenlig* bild av Jesus så tror jag att han kan vara frälsaren, eller frälsa genom Koranen, så länge det leder människorna till Jesus och inte till islam, för då är det nog inte Jesus som har frälst människorna utan någonting annat.¹⁹⁰

Liksom Erik sätter hon upp Bibeln som måttstock för hurvida Koranen kan innehålla en frälsande sanning. Med dessa avslutande ord om Koranen, har i stort sett alla de islamrelaterade ämnen som intervjupersonerna talade om tagits upp. Har då uppsatsens frågeställning - hur uppfattar, förklarar och talar medlemmar i Credo Lund om islam och muslimer – besvarats?

---

¹⁸³ Ibid.

¹⁸⁴ Ibid, 10.

¹⁸⁵ Mohammad Fazlhashemi konstaterar att dessa tankar om islam var tongivande bland europeiska tänkare under medeltiden. ”Anklagelser om bedrägeri som gick ut på att Muhammed hade satt ihop sin religion utifrån judiska och kristna källor var vanliga.” Fazlhashemi 2009, 178.

¹⁸⁶ Intervju med Erik 09.11.09, 15.

¹⁸⁷ Kreeft, 1997.

¹⁸⁸ Intervju med Jakob 08.03.10, 1,3,13. Intervju med Markus 22.02.10,8,10.

¹⁸⁹ Intervju med Karin 26.02.10, 10.

¹⁹⁰ Ibid, 9.

4. AVSLUTNING OCH REFLEKTIONER

I detta avslutande avsnitt kommer jag först att sammanfatta studiens resultat, kort diskutera deras validitet, för att sedan sätta in dem i det teoretiska ramverk som Saids orientalism står för.

4.1 SAMMANFATTNING

Jag började med att konstatera att intervjupersonernas islamkunskaper, med tanke på att de missionerat i muslimska länder, var förvånansvärt låga. Förklaringen till detta kunde sannolikt härledas till hur de missionsorganisationer man varit ute med fungerar, samt en del influenser från media. Att delar av den islamkunskap man trots allt gav uttryck för kom från sådana missionssammanhang, indikerades bland annat av det faktum att man, oberoende av varandra, berättade att man kände/hade hört om muslimer som konverterat till kristendomen, samt att detta ofta skett genom drömmar. Dessutom beskrev man, på ett liknande sätt, islams gudsbild i termer av icke-relation, ovisshet och godtycklighet. Kunskaperna om islam har, i missionssammanhangen, sannolikt främst setts som instrument för, och motivation till att förmedla det egna, kristna budskapet. En hel del kritik riktades mot islam, vilket blev tydlig när man talade om Muhammed, Koranen, och islams relation till judendom och kristendom. Muhammed beskrevs å ena sidan som muslimernas frälsare, men också som en krigisk, karismatisk sökare som inte hittade rätt, och eventuellt mottagit sina uppenbarelser från onda makter. Koranen, var man överens om, innehåller en viss form av visdom, men leder bara till frälsning i den mån den överensstämmer med Bibeln och rätt förkunnar Jesus. Man menar att koranen och islam är beroende av tidigare, judiska och kristna källor, men Muhammed har förvanskat och ändrat stora delar av dessas innehåll. Ett oväntat resultat var att man, trots kritiken av religionen, var tydlig med att man inte har någonting emot muslimer eller deras kultur. Tvärtom, sågs kulturen som positiv, och någonting att dra lärdomar av. En tydlig åtskillnad görs alltså mellan islam och muslimer, där religionen, och inte kulturen, är det som står för, och ger upphov till det våld och de tvivelaktiga beteenden som utförs i islams namn. Det är bland annat på grund av dessa våldsamma tendenser, och den möjliga påverkan på samhället, som man är orolig över islams framfart i Sverige och Europa. Mest av allt uttrycker man en ängslan inför vad islams tillväxt kommer få för konsekvenser för kristendomen. Trots allt detta menar man att det finns positiva aspekter av islam. Däribland nämner man att de har en syn på världen som liknar den kristna, att de värdesätter bön, och tar sin religion på allvar. Föga förvånande, så utgör islam en religion vars existens på något sätt måste förklaras. Dessa förklaringar sker utifrån kristendomen, som man ser som normativ. Islam, dess uppkomst och innehåll sätts genomgående i relation till hur det ser ut i kristendomen. I de allra flesta fall får islam spela rollen av den annorlunda, sämre, mer våldsamma och destruktiva av de två, och man beskriver den med ord som förfalskning, förvanskning och plagiat.

4.2 RESULTATENS VALIDITET OCH REPRESENTATIVITET

Många av de åsikter, tankar och attityder som uttrycks är gemensamma för intervjupersonerna. Samtidigt går det inte att blunda för att det även finns skillnader. Trots att till exempel Jakob och Karin rört sig i liknande missionsmanhang, står i samma trostradition och båda är medlemmar i Credo Lund, skiljer sig deras svar åt på flera punkter. Jämför man sedan Karin och Markus svar, är skillnaderna ännu mera tydliga. Vem av de två som är mest representativ för Credo Lund är svårt att säga. Man kan konstatera att det är svårt att tala om *synen* på islam och muslimer i Credo Lund. Intervjusvaren vittnar om att flera olika *syner* och tankar finns. Av resultaten att döma är det ändå möjligt att dra slutsatsen att det finns vissa attityder och tankar som verkar florerar i Credo Lund, och som sannolikt delas av fler än en. Dessa attityder, tankar och berättelser om islam är, med några få undantag, negativt laddade, och får ofta fungera som en mörk kuliss gentemot vilken kristendomen kan lysa klart. Därmed har vi anlänt till uppsatsens sista del, där analysresultaten skall tolkas utifrån det teoretiska ramverket, Edward Saids orientalism.

4.3 ISLAM SOM MOTIDÉ TILL KRISTENDOMEN

I vilken grad kan man säga, i orientalismens anda, att Credo Lunds syn på islam och muslimer i själva verket säger mer dess egen syn på kristendomen och kristna? I allra högsta grad, vill jag hävda. Som jag nämnde tidigare, kommer begreppen ideologisk geografi, västs *positionella* överlägsenhet, och *strategisk gruppering* vara vägledande i detta avsnitt. Låt oss börja med den *positionella* överlägsenheten. Flera av intervjupersonerna har, i egenskap av att ha varit missionärer i muslimska länder, befunnit sig i en tydlig maktposition såväl ekonomiskt som, i deras egna ögon, ideologiskt sett. De har den unika möjligheten att resa till ett muslimskt land, för att där på olika sätt hjälpa, sprida sitt budskap och omvända muslimer. Troligtvis så har också missionsförsöken skett utan större motstånd från mottagarlandets sida. När man sedan talar om islam på hemmaplan, till exempel i Credo Lund, finns det på liknande sätt inget motstånd, då alla närvarande själva är kristna.

Detta går att koppla samman med tanken om existensen av en ideologisk geografi. Det tydligaste exemplet på detta är när Karin talar i termer av öst och väst, där ju mer västerländskt någonting är, desto mer utvecklat och i viss mån kristet anses det vara. Men också att man säger att muslimerna för med sig en viss kultur som skiljer sig från den svenska. Samt att man, när det kommer till utlandsmission, nämner att det finns vissa geografiska områden där mörker råder, där det finns onådade folk, inte finns någon gudsrelation, och kristendomen på något sätt behövs för att en positiv förändring skall kunna träda i kraft. Det finns en dubbelhet i detta. Å ena sidan får det österländska vara synonymt med det som är mindre utvecklat. Å andra sidan pekar man på att det inte är det österländska kulturen i sig, utan islam som står för de bakåtsträvande krafterna. Bortsett från Karin, verkar det mer vara en fråga om en ideologisk uppdelning mellan kristet och icke-kristet, där islam utgör en betydande del av det icke-kristna blocket.

Som vi har sett i analysen, är det flera teman, tankar och attityder som är gemensamma för två eller flera av intervjupersonerna. Teman, tankar och attityder var existens dessutom styrks av annan evangelisk litteratur, inte minst om man ser på de exempel som lyfts av Kidd.

Man talar om den muslimska gudsbilden som frånvarande, oviss och godtycklig, och har därmed har hittat en motidé till den kristna gudsbilden, som då blir närvarande och går att lita på. Att man lyfter att många muslimer konverterar då de sett Jesus i en dröm, visar på att man ser kristendomen som mer kraftfull och tilltalande än islam. Man skulle också kunna, ur ett orientalistiskt perspektiv, tolka det som att muslimerna ses som mindre rationella och oförmögna att själva välja rätt. Trots att islam förbjuder sina anhängare att byta religion, och trots att man inte aktivt mött en missionär eller valt att söka sig till kristendomen, kan Jesus ta vägen via det undermedvetna och förändra någons liv till det bättre. Inom islam finns samma mekanism, religionen kan påverka individer och samhällen på ett omedvetet plan, men då sker det oftast i negativ riktning. Ännu ett exempel på hur det som sägs om islam snarast kontrasterar och definierar det kristna. Också att intervjupersonerna lyfter att muslimer är ihärdiga i bön, och seriösa i sin tro, säger någonting om dem själva. Ihärdighet i bön och trosseriositet är möjligtvis sådant som man kan se som en brist i delar av den egna, kristna kontexten.

Beskrivningarna av Muhammed som en sökare som inte hittade rätt, var krigisk, och hade sexuella förbudelser med minderåriga återfinns sannolikt inte hos en muslim. Inte heller tanken på Koranen som ett ologiskt hopplock av kristna och judiska källor. Här blir det extra tydligt hur det man säger om islam snarast utgör en slags motidé till det man vill se som grundläggande kristna värderingar. Till skillnad från Muhammed så har Jesus, och således också de kristna, hittat rätt i sin tro, stått för fred, och omfattat en sund sexualmoral. Genom att säga att Koranen är ett hopplock, har man också definierat Bibeln och de judiska källorna som äkta, och original.

Man kan konstatera att mycket av det man säger om islam ger en tydlig och ganska osympatisk bild av islam, som har som yttersta funktion att agera motbild till, och därmed också definiera det kristna. Men hur kan man förklara att intervjupersonerna, när det kommer till vissa områden, har så pass liknande tankar om islam?

En möjlig förklaring vore att verkligheten och sanningen om islam helt enkelt är i överensstämmelse med det som intervjupersonerna berättar. Said skulle istället ha pekat på det faktum att källorna till dessa idéer är *strategiskt grupperade*. Med det menas att det sannolikt finns ett samband mellan de olika texter och referenser som man, inom till exempel UMU, Mission SOS och i vidare bemärkelse även Credo Lund, använder sig av för att tala om islam. Genom att texter refereras till sinsemellan och dyker upp i flera olika sammanhang, vinner vissa idéer, tankar och föreställningar särskild auktoritet och reproduceras. Vi kan anta att de idéer, som två eller fler av intervjupersonerna gett uttryck för, är just sådana idéer som cirkulerar inom de missionsammanshang de rört sig i. Därmed är det rimligt att anta att de också antingen plockats upp i, eller av någon introducerats bland medlemmarna i Credo Lund. I och med att de troligtvis inte mött något större motstånd inom rörelsen, varit av den art att de förhållbar och fungerar som en kontrast till kristendomen, har de också vunnit bärkraft och kunnat leva vidare.

Vad kan man då avslutningsvis säga om Credo Lunds sätt att tala om, förklara och uppfatta islam? Med Saida's orientalism som teoretiskt ramverk faller många av bitarna på plats. Utgångspunkten för resonemangen kring islam är självklar: Jesus är *vägen*, *sanningen* och *livet*. Därför är islam? Ja, *inte* är det vägen, *inte* är det sanningen och *inte* är det heller livet.

5. KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING

5.1 KÄLLOR & BAKGRUNDSINFORMATION

Fältdagbok, nedskrivnen kontinuerligt from. 09.11.09.

Intervju med Erik 09.11.09.

Intervju med Jakob 08.03.10.

Intervju med Karin 26.02.10.

Intervju med Markus 22.02.10.

Samtal med Ayoub Chibli, familjerådgivare på Islamic Center i Malmö. Islamic Center, Malmö 25.02.10, 14-17.

5.2 ANFÖRD LITTERATUR

Ambjörnsson, Ronny (1994). *Öst och Väst. Tankar om Europa mellan Asien och Amerika*. Natur & Kultur, Stockholm.

D'Costa, Gavin (2000). *The Meeting of Religions and the Trinity*. (Faith meets faith series). Orbis Books: New York.

Elvelyck Stephanie & Elvelyck Daniel (2005-06). "En Smak Av Himmel". I tidningen *Segerrapport*. Hämtad 15 april 2010 på <http://www.missionsos.com/arkiv/sv/segerrapport/2005-4-vinter.pdf>.

Fazlhashemi, Mohammad (2009). "Politisk maktlära under förmodern tid". Ur boken: *Omodernt. Människor och tankar i förmodern tid*. Fazlhashemi, Mohammad & Österberg, Eva (red.). Nordic Academic Press, Lund.

Goldsmith, Martin (1982). *Islam och Kristen Mission*. Hallberg David (övers.). Normans Förlag, Stockholm.

Green, Richard Allen (19 juli 2006). "Evangelical Christians plead for Israel". *BBC News Washington*. Hämtad den 17 april 2010 på <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/5193092.stm>.

Hubers, John (Juli 2004). "Samuel Zwemer and the Challenge of Islam: From Polemic to a Hint of Dialogue". *International Bulletin of Missionary Research*. Issue 28:3. S.117-121. Hämtad 15 april 2010 från <http://www.internationalbulletin.org/files/html/2004-03-contents.html>.

Hvitfelt, Håkan (1991). "Svenska attityder till islam" i S. Holmberg & L. Weibull (red.) *Politiska opinioner, SOM-undersökningen 1990*. SOM-rapport 6, Göteborgs universitet.

Integrationsbarometer 2005 – en rapport om allmänhetens inställning till integration, mångfald och diskriminering (2005). Integrationsverkets skriftserie, Norrköping.

Integrationsbarometern 2007 - En delrapport om allmänhetens attityder och erfarenheter inom områdena rasism, främlingsfientlighet, antisemitism och islamofobi (2007). Integrationsverkets skriftserie, Norrköping.

Kidd, Thomas S. (2009). *American Christians and Islam - Evangelical Culture and Muslims, from the Colonial Period to the age of Terrorism*. Princeton University Press. USA.

Knitter, Paul F. (1985). *No Other name?: A Critical Survey of Christian Attitudes Toward the World Religions*. Orbis Books, New York.

Koll, Karla Ann (April 2010). "Taking Wolves among Lambs: Some Thoughts on Training for Short-Term Mission Facilitation". *International Bulletin of Missionary Research*. April 2010. Issue 34:2. s. 93-96. Hämtad den 15 april 2010 på <http://www.internationalbulletin.org/files/html/2010-02-contents.html>

Kreeft, Peter (1997). "Kristendomen och andra religioner". (övers. Ray Baker). Hämtad den 27 april 2010 på http://www.credoakademin.nu/index.php/articles/article/kristendomen_och_andra_religioner/.

Kvale, Steinar & Brinkmann Svend (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (övers. Torhell, Sven-Erik). Studentlitteratur AB, Lund.

Mission, Identitet eller aktivitet? (2008). Konferensrapport från Stiftsgården i Rättvik 8-11 juni 2008. Hämtad den 2 december 2010 på <http://www.svenskakyrkan.se/Webbplats/System/Filer/A2755884-EB3D-461B-8D22-309888012299.pdf>.

Nielsen, Hannah & Collins, Jenny. "5 Pitfalls of Short-Term Mission and How to Avoid Them". Hämtad den 16 april 2010 på www.shorttermmissions.com/articles/avoid_pitfalls.

Otterbeck, Jonas & Bevelander, Pieter (2006). *Islamofobi – en studie av begreppet, ungdomars attityder och unga muslimers utsatthet*. Forum för Levande Historia, Stockholm.

Religionslexikonet (2006). Ewald Stefan (övers.) Beskow Per, Svensson, Jonas (bearb.). Forum, Stockholm.

Ring, Jonas & Morgentau, Scarlett (2004). *Intolerans – Antisemitiska, homofobiska, islamofobiska och invandrarfientliga tendenser bland unga*. Edita Norstedts AB, Stockholm.

Rosengren, Karl-Erik & Arvidson, Peter (2001). *Sociologisk metodik*. Liber, Malmö.

Ryen, Anne (2004). *Kvalitativ intervju – från vetenskapsteori till fältstudier*. Liber, Malmö.

Said, Edward, W. (1978). *Orientalism*. Ordfront, Stockholm.

Steiner, Kristian (december 2009). Och vem är min nästa? Bilden av islam och muslimer i *Världen idag*. (opublicerad forskningsrapport). Malmö Högskola. Utskrivet manuskript från december 2009.

Stenmark, Mikael (2001). *Kristnas och muslimers syn på varandras och andras religiösa tro – en religionsfilosofisk analys*. Swedish Science Press, Uppsala.

Tunehag, Mats (10 januari 2010). ”Religionsfrihet åt muslimer”. *Newsmill*. Hämtad den 22 april 2010 på <http://www.newsmill.se/artikel/2010/01/10/religionsfrihet-t-muslimer>.

Westerlund, David (2002). ”Relationer mellan kristna och muslimer i olika studieperspektiv”. Ur antologin *Polemik eller dialog – Nutida religionsteologiska perspektiv bland kristna och muslimer* (2002). Stenmark, Mikael & Westerlund, David (red.). Nya Doxa, Nora. s. 200-213.

5.3 HEMSIDOR

Credos Hemsida, <http://www.credo.nu>, läst den 2 december 2009.

Mission SOS hemsida, <http://www.missionsos.org>. Som läst den 15 april 2010.

Svenska kyrkans hemsida, <http://www.svenskakyrkan.se> läst den 2 december 2009.

OAS-rörelsens hemsida, <http://www.oasrorelsen.se>. Som läst den 15 april 2010.

UMU Restenäs hemsida. <http://www.ywamrestanas.com>, läst den 15 april 2010.